ڕایەڵەکانی پەیوەندی لە شیعری “وروژان” ی “سلام محەمـــەد”دا

عەلی شیخ عومەر

“وروژان” 1 ناوی یەکێکە لە هۆنراوە دیارەکانی (سەلام محەمەد)ی شاعیر، ئەم هۆنراوەیە بێ لە ناوبڕە، بەیەك نەفس نووسراوە، چیرۆك ئامێزە، دووسەدوچواردە دێڕە، ئەم شیعرە، لە ساڵی (1988) دا نووسراوە، بێ گومانی ساغبوونەوەی بەهرەو تواناو سەلیقەی شاعیر پەیوەستە بە دۆڵەمەندی ئەزموونی شیعری و بە بەرهەمهێنانی دەقی زیندوو، بەم کردەوەیەش ڕاساندنی ناسنامەیەك ئاشکرادەکات، داکۆکی لە مانەوە دەکات، هەڵبەت بە نووسینەوەی فەزای مێژوویيەك، پەیوەندییەکی تۆکمە دادەمەزرێنێت لە گوزارشتکردنی خەیاڵ، هەستەکانی نامۆبوون، دوانەی جەمسەرەکانی ئێستاو ئایندە، ڕایەڵەکانی خەون و ئومێد، دیاردەکانی شکستی، خەمەکانی هەندران، قۆناغ و ترسی ئەو پلیکانەی چۆن پێیدا سەردەکەوێت، چۆنیش پێیدا دێتە خوارێ، گەشتێکە دەرچوون تێیدا و گەڕانەوە بۆ سەر هەمان پلیکان و قۆناغ، یەکێکە لەو تەنگژە ئەنتۆلۆژییانەی شاعیر هەوڵی بێووچانی لەتەکدا دەدات، تابتوانێ هاوکێشەیەك بدۆزێتەوە، خۆی تێدا بەرجەستەبکات، قۆناغی جەمسەرەکانی ونبوون و دۆزینەوە، لەسەر چەند ئاستی جیاوازدا کاری خۆیان دەکەن، ونبوون لەتەك خۆیدا یان گەڕانەوە بۆ پلیکانە سەراتاییەکانی قۆناغی ژیانی هەرزەکاری، یەکەم بەرکەوتەکانی لەگەڵ ڕەگەزیی مێینە، بەرکەوتن لەتەك یەکەم ئەزموونی دڵداری، ژیانی تاراووگە و بازدان و پێکوتان، گەمەکردن لە نێو دوو جیهاندا، لە نێو دوو چەمکدا، چەمکی نۆستۆلۆژیاو چەمکی نامۆبوون، دەرهاویشتەکانی پێکهاتەی زمانی دەقی شیعری، بەرکەوتنێك لە ئاست پەیوەندی نیوان ناوەوە و دەرەوەی دەقەکەدا ئاشکرادەکات، هەڵبەت شاعیر پێداگرە لە پێدراوەکانی دەقی بەردەستدا و پەخشکردنی وێنەیەکی گەوهەری، لە دابەشکردنی بەسەر جومگەکانی گوتاری شیعریدا، پێشگرە لە بەرهەمهێنانی دەقێك کە پابەندە بە هەموو ئەو ڕەهەندانەی کە پێکهاتەی وێنە سەرەکییەکە لەپاڵ پێشهاتەکانی تردا بەراوورد دەکات، بەمەش کردەی ڕووماڵکردنێك ئەنجامدەدات, ئاوێتەکردن و ئاخەنین و گێڕانەوە، قەبارەی جیاواز وەردەگرێت، ئەم تێکەڵکردنە هەوێنی چەمکی دووبارە بوونەوەی شوێنکاتی پوکێنەر فەراهەمدەکات، لێرەشەوە دەستەمۆنەکردنی چرکەساتێ دێت، بکەر

ڕووداوی تێدا بەرجەستەناکات، تەنیا لە خولگەکانی خواست و خەون دا دەخولێتەوە، هاوکات لەگەڵ هەر گەشتێکدا بە نێو دەهالیزەکانی دەرووندا، بەرکەوتنێك ئەنجامدەدات، حیرسێك، لێکەوتنێك، خورپەیەك، هەڵچونێك، خەمێك دەکولێنێتەوە، خەیاڵێك ڕەنگ ڕێژدەکات، جێکەوتی هەر ڕەنگ وبەرکەوتنێك، سێبەری ژانوژێی وروژانێکی لێدەکەوێتەوە، دەمکرانەوەی ڕەهەندەکانی وروژان، شاعیر بە دەروویەك، کلیلێك گووتاری هێنراوەکەی پێدەکاتەوە، لە ئاستی نەوتراوەکاندا پردێکی دامەزراندووە، ناوەوەی دەق دەگەیەنێت بە دەرەوەی دەق، لە هەمان کاتدا، خودی بەرکاری لکاندووە بە دەرەوەی بکەر، لە ئاستێکی دیکەدا، خود وەك بەرکارێك، توانیویەتی ئەو جیاوازییانە دەرخات، دوو جیهان، دوو چەمك، دوو کەڵچەر بەراوورد بکات، وروژان کردەی ناسنامەیەکە، پەیوەندییەکی پێچەوانەی لەتەك ئەو دەرکەوتانەی دەرەوەی خۆیدا هەیە، واتا بە گوێرەی دەرەوە، یان ئەوی بەرامبەردا، خودی بەرکار چەند بیەوێت خۆی بگۆڕێتەوە، ئەوەندە زیاتر لە دەستدەچێت، چەند بەرکار بکرێتەوە بە ڕووی بەکەری دەرەوەدا، پتر دێتەوە یەك، ماکی تامەزرۆبوون، ئامبازەکانی بەیەکگەیشتن پتەوتردەکات، بە دیوێکی تردا، وروژان دەلالەتە لەسەر کردارێك، هەوڵێکە لە تانوپۆی دابڕاندا بۆشاییەك قووتدەکاتەوە، کردەی پرکردنەوە دەخوازێت، ترسێکە دەیەوێت بگەڕێتەوە بۆ ئامێزی دڵنەوایی، خودی وروژان ئاشکرابوونی حەزو خەونێکی قووڵە لە دنیاییەك، شوێنی تیکەڵبوون تێدا بە هەڵواسراوی دەمێنێتەوە، تەنگەژەیەکی ئەنتێلێژییە، مانەوە تێدا لەرزۆکە، سیحری ژووان و بەیەکگەیشتن، وەڵامدەرەوەی ئەو پرسیارانەیە، تەنیایی لە تەکیدا سەرەتاتکێ دەکات، (سەلام محەمەد)ی شاعیر لە گێژنەی هاوکێشەیەکدایە، دەیەوێت وەك مروڤ خۆی تێدا بدۆزێتەوە، هەڵهاتن نیە لە تۆراندن، لە قەیرانی دەروونی، بەڵکو ڕووبەڕووبوونەوەی ماهیەتی چەقی بازنەیەکە، بە هیچ شێوازێك دەرچوون قەبووڵناکات، دەکرێ لە دونیای شاعیردا، ڕێچوون بەنێو دونیای نووسینی دەقی شیعری ، ئاشنابوونێك لەگەڵ ڕەهەند و دەرهاویشتەکانی وروژاندا فەراهەمبکات، لەگەڵ بارگاوی بوونی خەیاڵ دا، هاوشانییەك بەرجەستە بکات، ئەمەش لە چەند جۆرە پەیوەندی و بەرکەوتنی دەماودەمدا لە ناوکۆی دەقدا دەردەکەوێت، لە مونتاژکردنی چەند گرتەیەکی فرە ڕەهەند دا خۆی نمایش دەکات.

1 ــــ پەیوەندی بنەرەتی یاخود ڕەسەن

ویستگەی یەکەمی وروژاندن

ـِ" ئەوەی لە شوێنێك دەکەوێ لە شوێنێکی دیکە هەڵدەسێتەوە ئەمەش قانونی ژیانە" 2

هۆنراوەکە
چیت بۆ بنووسم ..
دەریایی ئارام هەدادانی پێکەوتووە
بوومەتە جێگەلەیەکی باریك
سەرتاسەری کەنارەکانی ئازاری سوور و سپین
باڵایان لە باڵای دار چنار درێژترە
نە ڕۆژ نە شەو لە یادم دەرناچێت
سۆراغت دەکەم و لێت دەپرسم
بەڵام چیت بۆ بنووسم
ئەگەر باسی زەردەپەڕ و گزنگت بۆ بکەم
تۆ خۆت فریشتەی هەتاونشینی
ئاوی نەرمە پڕووشەت ..
بەسەر ئاگری هەناسەمدا دەبارێت
دەزانم جوانی تۆ
لە چوارچێوەی وشەدا دەستەمۆ نابیت
بەڵام چی بکەم

لە دەسپێکەوە خەسڵەتی داگەرانمان لە دۆزینەوەی پەیوەندیی ئێمەوەیە بەخوێندنەوەی دەق، لە چیی کۆماندەکاتەوە، لە کۆییەوە، لە چ خاڵێك بەیەکدەگەین، بپرسین: تا چ ئاستێ زمانی دەق دەتوانێ وێنەی شیعری بجوڵێنێ، پێ بە پێستی مانا هەڵگرێ، مەبەست بپێکێ تا بتوانێ فاکتەرەکانی حەز و یەقدانەوەی هەستەکانی نامۆبوون برێك لە ڕەنگەکانی گرژی و ڕایەڵەکانی دڵەڕاوکێ بخاتە سەر بونیادی شیعرەکەی، حاتم صگر گووتەنی "شیعر لە کۆی مەراسیم و خەونەکاندا، پێکهاتووە لە هەڵقورتاندنی حەز و گرژی، لە یەکەمدا، کرداری گەیاندنی هێمایە، گێڕەرەوەی گشت کردەوە مرۆییەکانە، بەڵام خەون ململانی حەزو واقیعە"3 شیعری ورووژان وەك دەقێکی سەرکەوتوو لەسەر پێدراوەکانی حەزو واقیع دامەزراوە، بە ئاراستەیەك خود لە ناوەوە کاردەکات، ڕێگای بەرکەوتن لەگەڵ کۆمەڵێك شت دەکات پێلینکردنیان بار قورسییەکی فڕە ئاراستەیە، دژوارە لە ناجێگری و لە ئۆقرگرتن، ئەمەش گرێدراوە بە گەلێك فاکتەر و جووڵەوە، هەڵدەکشێت و دادەکشێت، گرژ دەبێت و خاوەدەبێتەوە، بەجۆرێك نازانێت لە کوێیەوە دەستپێبکات، چیی بنووسێت، ئەوەی بۆی دەنوسێت، چ کاردانەوەیەکی لەلا دروست دەبێت، قەیرانێکە، خەمێکی ئەبەدییە، خۆشنوودە بەوەی پەیوەندییەك هەڵدەگرێت، هەمان خەم و حەزو گرژی بەرهەمدەهێنێتەوە، لە هۆنراوەکەدا دەسپێکی "چیت بۆ بنووسم" لوتکەی تراژیدایەکە، گرێبەستی خەون واقیع، مەراسیمەکانی لێکترازان واژوو دەکەن، گوێزانەوە لە داخوازییەوە بۆ سکاڵا، لە خەیاڵ و خەونەوە بۆ

پێدراوەکانی واقیع ترسێك لە ئێستایی ئامادەدا دەخاتەوە، لە منی قسەکەری شاعیردا، دەنگێ بۆ کەسێك بەرزدەکاتەوە، لاسەنگییەك پیادە دەکات، لە چەندین گۆشەنیگاوە، جیاوازییەکان زەقدەکاتەوە، نەگەیشتنی دەنگی ڕاستەوخۆ بۆ کەسی نائامادە، ڕێگا خۆشکەرێکە بۆ دەربڕین و وێناکردنی حەزێك، خەمێك، بە زمانی مۆنۆلۆژ گوزارشتی لێدەکات، زۆر خاکییانە سروشت ئامێز ئاوێزانی خەیاڵی دەکات، بە بەستن و تۆکمەکردنی جومگەکانی ئەو پەیوەندییە بە کردەی بەراوورد کرانەوەیك بە چەمکی هاودژەکان دەبخشێت، مانا دروست دەکات، پرسیار دەورژێنێ، گەر لە پەیوەندی ئەویندارییدا، چاوەڕوانی و خەمی بەیەك نەگەیشتن، بە مەبەستی خواستراو، قەوارەیەکی لە خۆیی گەورەتری وەرگرتبێ، لە ئەگەرکانی شاردنەوە و نەدرکاندن لە کۆنەستی شاعیردا، بە دەریایەك ئاماژەی بۆ کرابێ ئەوا لە ئیستای نووسینی دەقدا، پێڵێنان مەدلوولێکە بۆ بچوککردنەوەی داواکانی نەست، بەدیهێنانی مافە سەرەتاییەکانی تاکە، لە گوزارشتکردندا جێگەلەیەکی باریکە، بارامتەی زرم و هێڵی دەریایەکی پان و بەرینە، واتا لە پشت ئەو پێڵێنانە بەکردەیی لە نێوان دوالیزمەی دەرخستن و شارانەوەدا، قەیرانی بێدەسەڵاتییەك ئاشکرادەکات، زاڵبوونی دەنگی ناوەوەی خەیاڵ بەرانبەر بە پووکانەوەی دەنگی دەرەرەوە، دەنگی بیستراو لە پاژێك زیاتر نییە، بە جێگەلە ئاماژەی بۆ کراوە، لە چاو دەنگ و زرمەی ناوەخن، کە دەریا ئاسا بە شاراوەی خودی مۆنۆپۆل کردووە، چی لەوە دژوارترو قورسترە، دەریایەك خەم و خەیاڵی عەشقێك هەڵگرێ، جێگەلەیەك جێگرەوەی بێت و پارادۆکسی فەراهەمبکات، نەتوانێ دەنگ و تورەبوونی ناوەوە بگەیەنێ بە دەرەوە، گەر پەیوەندی دەسەڵاتی ئەویندار نەبێ، بە چ ڕێسایەك جێگەلەیەکی باریك، دەتوانێ قەربووی دەریایەکی پان و بەرین بکات، گەر تێزی نامۆبوون نەبێت، چۆن لە نێوان نامۆبوون و ئازادییدا، ئەو پەیوەندی پێچەوانەیە مەودای ئەو جیاوازییە دەرسکێنێ، ئەی ئەوە جیاوازییەکان نییە، فاکتەرەکانی مانەوەی ئەو پەیوەندییە دەپارێزن، لە هەمان کاتدا لە ڕێگای کلێنەکانەوە دەقی شیعری بە زیندووی دەهێڵنەوە، دکتۆر کەمال ئەبوو دیب دەربارەی تیۆری کلێنەوە دەڵێت " تیوری کەلێن یاخود مەودای پەشێوی، یان گرژی شیعرییەت دادەهێنێ هەر چەندە رادە و توندوتیژی پشێوی و گرژیشی زیاد بکات، ئەوا کاریگەرییە شیعرییەکەی پتر دەبێت و گەشەی زیاتربە خۆیەوە دەبینێ"4 ، گەر کەلێن و گرژییەکان دەقی شیعری لە ئاست نەگووتراودا، فاکتەرێك بن بۆ دەرخستنی میکانیزمی ئەو پەیوەندییە، ئەوا شاعیر بە ناچاری ڕوونکردنەوەیەك ڕادەستدەکات، تێدا ئەوە ئاشکرا دەکات، کە بە هیچ کلوجێ ناتوانێ رزگاری بێت،

دەربازبوون تێدا مەحاڵە، هەر جوڵەیەکی دەرکی بە ئاراستەی ئەوی بەرانبەر، گەر وەك جێگەلەیەکش بچووك بێت، لە کۆتادا هەر دەگەڕێتەوە بۆ کەنارەکانی ناوەوە بۆ دەریا، لە ناوەخندا لە خەیاڵدا شاعیر، لێکچواندنێکی فەراهەم کردوە ئەوی بەرامبەری بە دەریایەك هەژمار کردوە، خود تێدا نغرۆ بووە، هەر هەوڵدانێك بۆ گێڕانەوەی ئازادییەکان، یان بە ئازارەکانی دڵشکاندن و خوین بەربوونی ئەو پەیوەندییە کۆتایی دێت، دەمرێت، یان بە ئازارەکانی ڕادەستبوون و خۆ سڕینەوە دەبڕێتەوە، دیوی یەکەم دەنگ و زەنای شۆرشێکە، دژ بە ناوەوەی خودی لە دەستچووە، دەنگی نارەزای تێدا بەرز بووەتەوە، توورەبوونێکە هەوڵی گێڕانەوەی خودی لەدەستچوو دەدات، کە ئارامی لەدەستداوە و تێکیداوە بەڕەنگی سوور ئاماژەی بۆ کراوە، بەدیوی دووهەمدا دەرئەنجامێکە، دەمکوتکردن و خنکاندنی ئەو دەنگە دەرگیرەی ناو خودە، گەڕانەوەی هێوربوونێکە، ڕادەستبوون بەدوای خۆیدا دەهێنێ، کە لە ڕەنگی سپیدا یەقیداوەتەوە، لە پووچگەرایدا تراژیدیایەك پێادە دەکات، خەسڵەتی هەڵاتن رەتدەکاتەوە، چۆن هەڵبێت و جیابێتەوە، ئەم بە پێدراوەکانی خەیاڵ، داکەوتە ڕەقەکانی تەنیای خۆی نەرم دەکات، خەونەکانی پێ ئاودەدات، خەیاڵ بە پێوەرێك بووە بە ئامرازی ئاشتبوونەوە، چەند لە زەمینەی ناخیدا بە قووڵی ڕەگی داکوتیوە، بە هەمان ڕادە درێژی ئەو پەیوەندییە لە دەرەوەدا ڕەنگی داوەتەوە، درێژییەکە تەنیا کاییەك نییە، وێنەی دار چنارێك نییە، دیدەی پێکاتەوە، بەڵکو بووە بە پەیامێکی یادەوەری، لە نائامادەییشدا ڕۆڵی ئامادەبوون دەگێڕێت، بەقەد ئەوەی لەبەر چاو نییە بەقەد ئەوە لە یادوەرییدایە، بەمەش ڕۆنانی شوێنکاتێك دیسپلین دەکات، ئەو تەقڵڕێژانە رەتدەکاتەوە کە شەو دەدات بەدەم ڕۆژەوە، بە پەیوەندییەکی ڕۆحییەوە پەیوەندییەکی فیزیکی دەسڕێتەوە، یان جیاوازیان ناهێڵێت، لە یادکردنەوەی بەردەوامیدا، شوێنکاتی فەلسەفی دەکاتە لابەری شوێنکاتی فیزیکی، لە گێژنەی کاڵبوونەوە و هەستکردن بە نەماندا، یان نزیکبوونەوەی مەودای پێوەرکانی شوێنکات لە نەبوونی گۆڕان و هەبوونی ڕووداودا، چاوێك بەم پەیوەندییەدا دەگێڕێتەوە، سەر لە داڕشتنەوە و دیاریکردنی پێگەی خۆی دەرناکات، لەم لووتکەی کەنارکەوتنەدا خەمبارترین پرسیاری بێ وەڵام بەرزدەکاتەوە، پرسیاری دوو دنیا، پرسیارەکە لەوەدا کورت نابێتەوە، لێی بپرسێت و سۆراغی بکات، بەڵکو لە دۆزینەوەی ڕایەڵەکانی گومانێکە، سێبەرێکە، پاشکۆیەکە لکاوە بە ئەوی لوغزەوە، بە سیحری ئەو هێزە نەزانراوەی کە ئاوەز سێبەر ئاسا پرسیاری لێدەکات، دڵیش بێ وەڵام بۆشاییەکی تراژیدی بەدوای خۆیدا بەکێش دەکات، وەك پاشکۆیەك لە کۆییەوە دەستپێبکات،

چی بنوسێت، هەرگیز پاشکۆ نابێتە دەستپێك، پەیوەندییەکە کراوەیە ڕەهایە، سەر دێڕ دیار نییە تا بگات بە کۆتا دێڕ، (سەلام محەمەد)ی شاعیر، لە ڕێگای چەمکی هاودژەکانەوە، زیرەکانە لە وێنەیەکی پانۆرامیدا هەندێ دەرگای داگەرانمان بۆ واڵا دەکات، تا ڕێبچینە نێو دیوە شاراوەکانی دەقی کراوەی بەرهەمهاتوو، " لە دەقی کراوەدا پیت دەمانبات بۆ وشە، وشە بۆ ڕستە، ڕستە بۆ ناوکۆیی، لەوێوە بۆ دەق، دواجار بۆ دەقێکی تردەمانبات " 5، لێرەوە شاعیر، لە ڕێگای پەردە لادان لە شوناسێ، خۆی باس لە ناسنامەی ئەوی بەرامبەر دەکات، وێنەیەکی ناسکی سروشت دەکاتە خوازەیەك، ئەوی بەرامبەرمان پێدەناسێنێت، ناسنامەی خۆیشی ئاشکرادەکات، باس جیاوازییەکانی خۆی و ئەوی بەرامبەر دەکات، لە ئاستێکی فراوانتردا، باسی جیاوازییەکانی دوو دونیاو دوو کەلتوریی جیاوازمان بۆ دەکات، شاعیر بە دواندنی ئەوی بەرامبەر، بە شێوەیەکی ڕۆمانسیانە، ڕاستەوخۆ لە شاردنەوەی رقێکی پیرۆز، رقی ئەوینێکی تووڕەبوو، پەردەپۆشییەك فەراهەمدەکات، کردەی ئەوین خۆی لە خۆیدا شاردنەوەی رقە، دیوە ئەرێنییەکەی رقە، ئەوە بایەخ و بە دواچوونە، دوانەی ئەوین و رەق بەیەکەوە گرێدەدات و یەکتری تەواو دەکەن، هەر بە پێڵێنانی شاعیر خۆی، پێشتر ئاماژەمان بۆ کرد، چۆن سەرجەم کەنارەکانی ئازار بۆ گێڕانەوەی خودی لەدەستچوو، دەنگی نارەزایی بەرزدەکاتەوە، بە ڕەنگی سوور ئاراوی بۆ دەگرێتەوە، ڕەنگی سپیش دەکاتە خنکاندنی ئەو دەنگە دەرگیرەی ناو خود، بە ڕادەستبوونی دەسپێرێ، ئەوا لێرەشدا، هەمان وێنە، ئاودیو دەکاتە دەرەوەی فاکتەکانی خودی لەدەستچوو، گرتەیەکی سروشت دەکاتە پاڵپشت، پاکانە بۆ خۆی دەکات لەناو خود دوانەی سوور و سپی، یاخیبوون و ڕادەستبوون یەکتری تەواو دەکەن، لە دەرەوە، لە سروشت، دوانەی زەردەپەڕو گزنگ وەك ئاماژەیەك بە ئەوروپا و بە زیدی شاعیر لە ڕۆژهەڵاتدا، ئەوێ و ئێرە، رق و ئەوین، خەیاڵ و واقیع، میکانیزمی پەیوەندییەك دەخەنە گەڕ، ناسنامەکان یەکتری تەواو دەکەن، جگە لە خەیاڵ لە پێدراوەکانی واقیع، سەنتەرێك نییە دوو دنیای جیاواز کۆبکاتەوە، سەرەتاو کۆتا بەیەك بگەیەنێ، گزنگ و زەردەپەر دوو دیوی هاودژ، دادەڕێژن (سەلام محەمەد) چەند بیەوێت لە ئەوی بێگانە نزیك بێتەوە، لە خۆی دوور دەکەوێتەوە، چەند لە ژێر فشارەکانی ئەوینی سێفیدا، بۆی دابەزێ، خۆی وەك گوناهبارێك سەیربکات، ئەوی بەرامبەر بەرز دەبێتەوە، تا لە بێگەردییدا دەیگەیەنێتە ئاستی فریشتە، چەند مەحاڵە مرۆڤ بگا بە فریشتە، بەهەمان شێوە مەحاڵە ئەمێك تا سەر ئێسك بەستراوبێ بە توخوب و دابو نەریتی ڕۆژهەڵاتەوە، بە سووتان و گزنگی ئەوینێکی ڕۆحییەوە بگات بە ئەوی

ڕۆژئاوایی، ئەمەش لەگەڵ ئەو پێناسەیەدا یەکدەگرێتەوە، کە دەڵێت ” هیچ ئەوینێك بوونی نییە جگە لە ئەوینی مەحاڵ ” هەڵبەت مەحاڵ هەمیشە ئەگەرەکانی گومان بە دوای خۆیدا دەهێنێ، ئەمەش لەگەل ڕۆحی هونەری شاعیراندا یەکدێتەوە، نادڵنیایی لێدەکەوێتەوە، نادڵنیایی نەبی شیعر نابێ، هەر دەربارەی ئەو گومانانە، بەختیار عەلی دەڵێت ” پاکبوونەوە لەو گومانانە پاکبوونەوەیە لە ڕیشەکانی هونەر، خۆی هونەر نائارامییەکی هەمیشەیی و نائارامییەکی بەردەوامە”6 شاعیر لە شوێنکی تردا، ئاماژە بۆ دڵدارەکەی دەکات، دەڵێت “تۆ خۆت فریشتەی هەتاونیشینی” لێرەدا بۆ گێرانەوە و هێوربوونەوەی ڕۆحی هەڵچوو، خەسڵەت دەخاتە پێش ئاماژەوە، وەك رزگارکەرێك ئاماژەی بۆ دەکات، خەسڵەتی میهرەبانی دەبێتە دەرچەیەك، ئەوە متمانەی کویرانەی ئەوینە، تام و کام و لەزەت و سیحری ژووانە، کۆتا چاوەڕوانییە بۆشاییەکانی نێوان مردن و ژیان، ڕۆح و جەستە، ئاو و ئاگر، لەیەکتر نزیکدەکەنەوە بەیەکیان دەگەیەنێ، بەڵام ئەگەرەکانی گەیشتن لە خەیاڵەوە بۆ ئەگەرەکانی واقع، هەمیشە پارادۆکس ئەنجامدەدەن، هەر لە سۆنگەی ئەمەشە، ناتوانرێ لە سنووری وشەدا جێگیر بکرێت، ئەم چەند گەرم و گوور بێت، ئەو ساردو سڕ دەبێت، چەند لە خەیاڵ نزیك بێت، ئەو لە واقیع دوور دەکەوێتەوە، چەند لە ڕامکردنی مانا نزیك بێتەوە، لە وشە دوور دەکەوێتەوە، ناتوانێت دەستەمۆیبکات، بەم پێیە لەسەر چەند ئاستێکی جیاواز دا، کاری خۆیان دەکەن، یەکەم درککردن بەو جیاوازییەی کە لەنێوانیاندا هەیە، نەك لە ئاست تەواوکاری دوو خودی ئازاد دا، بەڵکو هەستکردن بە کەمی لایەك بەرانبەر بە باڵادەستی لایەکەی تر، هەم وەك ڕەگەزی مێینە هەم وەك پیادەکردنی مافەکانی مەدنی لە کۆمەڵگایەکی پێشکەوتووی وەك ئەوروپا، لەگەڵ ئەمی ڕۆژهەڵاتی یەك نایەنەوە، ئەوێك بە گویرەی ئەم، وەك فریشتە سەیر بکرێ، پاککرا بێتەوە لە گرێ و تەنەگەژە دەروونییەکانی ڕۆژهەڵات، سەرسامبوونی بەدەستهێنا بێ، لە چوارچێوەی ئەم پەیوەندیەیدا ڕادەستبوون رەتدەکاتەوە، قایل نییە، کەسێ بە تەنیا بەرپرسیارێتی سەرکەوتن یان کەنارکەوتنی ئەم پەیوەندییە ئینسانییە لە ئەستۆ بگرێ کە کوڕ بە کچەوە، گزنگ بە زەردەپەڕەوە دەبەستێ، وەك ئەوەی (سەلام محەمەد)ی شاعیر وەك ڕۆژهەڵاتییەك پیادەی دەکات، لە لایەکەوە سەرسامی خۆشەویستی دەنوێنێ، لە لایەکی دیکەوە دیاردەی ڕادەستبوون پەیرەودەکات، وەك ناوەخن ئەوی بەرامبەر دەخاتە دەرەوەی بازنەی بەرپرسیارێتی، هەموو گوناهەکان دەخاتە ئەستۆی خۆی، ئەویش بە فریشتە نیشان دەدات، خۆی ئازاردەدات، ئەو دەفڕێنێ خۆی دەنیشێتەوە، یان لێی دوور دەکەوێتەوە، لە گێژنەی ئەم دژەوابوونەدا، ئەم نادادپەروەرییەدا،

ئەوی بەرامبەریش تێوە دەگلێنێ، بەم کردەیەش بەجۆرێك لە جۆرەكان لە مازۆخیەت نزیك دەبێتەوە، لە نێو زەقبوونەوەی ئەم پارادۆکسەی نێوان فریشتەو مرۆڤ، سەرسامبوون و ڕادەستبوون، جێی خۆیەتی بپرسێت بەڵام چیبکەم لەم عەشقە، هەم زامە و هەم چەقۆیە، هەم چزووە هەم هەنگوینە، هەم نیشتیمانە، هەم نامۆبوونە.

ویستگەی دووهەمی ورووژان

ئێرە فڕۆکەخانەی (تیگل)ە

ئای کە شێخێکی نازداربووی

سەروو پەرداخێك (ڤاین)ی سوورمان نۆش کرد

ویستم شیعرێکی بۆ بڵێم

تۆ باڵت گرت و فریت لە چاو ونبووی پارامەوە نەڕۆی

گریام نەڕۆی

وتت: کەی وەرزەکانی خەیاڵ

یەکیان گرت دێمەوە بۆ لات

پێشهاتەکانی سەقامگیری و جێگیربوون، ئەوەندەی پەیوەندی ئاشنایی بە شوێنەوە هەیە، دەکرێ بە هەمان ڕادە پەیوەندی ئاشنای بە کەسێکی تایبەتەوە هەبێ، دوور نییە جێکردنەوەی شوێنێ لە ئامێزی دولبەردا، ببێت بە ئەلتەرناتیڤێ، خەسڵەتی شوێن لە دەرەوەدا وەربگرێت، یان بە پێچەوانەوە، بەدەمەوە نەهاتن و ناجێگیربوون لە ناویدا دەبێت بە هاندەرێ بۆ هەڵوەشاندنەوەی ماناکانی شوێن، (سەلام محەمەد)ی شاعیر لە ڕێگای کێشانی وێنەیەکی شیعرییەوە، بە زیرەکانە دەمنخاتە بەر دیدەی دوانەی شوێنێك ڕەهەندی زەمینەیەك، دەکرێ چەند ئەگەرکانی پەیوەندی بەیەکەوە گرێبدەدات، بە هەمان رادە دەتوانێ لە یەکیان دابڕێت، چەند لە ورووژاندا خۆشییەکانی بە یەکگەیشتن چاودەکاتەوە، ئەوەندەش لە ساتەکانی جیابوونەوەدا چاو دەنوقێنێ، لە سۆنگەی ئەوەی فڕۆکەخانە با ناوی (تیگل) یش بۆ ناو تەنیا دیاریکردنی شوێنێکە جێی خەسڵەت ناگرێتەوە، گەر لە هەندرانیش بێت، هەڵگری هەمان خەسڵەتن، شوێنی هاتوچۆن، پنتی لەیەکدابڕان و بە یەگەیشتنن، لە ڕێساکانی جێگیربووندا شوێنیان نییە، بە ناشوێن هەژماردەکرێن، ئەمەش یەکدێتەوە لەگەڵ دیاریکردنی ئەو پەیوەندییە نەسەقامگیرەی، ئەمی شاعیر گرێدەدات بەوەی دولبەر، شوێنێك لە ئێستای ئامادەدا هەوڵی جیابوونەوە هەڵدەگرێت، لە ئێستای بەیەکگەیشتندا، دولبەر وەك فڕۆکەخانەی (تیگل) نەبووەتە ئەو ئاوێنەیە، ئەمی شاعیر جێگیربوونی خۆی تێدا ببینێ، لێکترازاندنی وێنەی ڕابردوو لە ئێستادا، بە هەمان هێزو گوورەوە شاعیر پاڵپێوەدەنێ، بە یادی جوانییەکانی ڕابردووەوە بە کردەی گێڕانەوە، بە فلاش باك ئاماژە بەوە بکات کە (شێخێکی نازدار بووە)، کەواتە

ئەوەی لە ئێستادا، لە خەیاڵیدا دەبزوێت، گێڕانەوەی یادوەرییەکە، چەمکی جیاوازییەکە لەسەر مێزێك لەگەڵ شێخێکی نازداردا کۆیاندەکاتەوە، پەیوەندی نێوان ئامانجە جیاوازەکانە، گەمەی ویستە جیاوازەکانە، مەستبوونی پەیوەندی ئەوینداریی لێدەکەوێتەوە، فەیلەسوفی فەرەنسی پۆست مۆدرن الیوتار دەنووسێت " چۆن سیاسەت بە جەوهەر جیاوازگەرە و بریتییە لە دۆخی کۆبوونەوەی کۆمەڵێك جیاوازی لە پال یەکدا " 7 بە هەمان شێوە دەتوانین بڵێین خۆشەویستی بە جەوهەر جیاوازگەرە، کۆمەڵێك جیاوازی لە پاڵ یەکدا کۆدەکاتەوە، هەر ئەمەش خەسڵەتێکی دینامیکی بەو پەیوەندییە دەدات، دوو پێکی جیاواز، دوو مەستبوونی جیاواز، مێزگرێکی ئەوین لە پاڵ یەکدا کۆیاندەکاتەوە، پێکی زامێکی لێوانلێوی ئاڵ پارادۆکسێ ئامادە دەکات، ئەو بە هەیمنەی ناز تەژییە بە مەستبوون، ئەمی شاعیریش لە لایەکەوە لەژێر کاریگەری ئەودا سەرمەستە بە نووسینی یان ووتنی شیعرێك، لە لایەکی ترەوە سەرقاڵی ڕامکردنی خاڵە جیاوازییەکانی نێوانیانە، تا ببنە باڵادەستێك، لە ئاسمانی دەق دووری نەخەنەوە، لە مێزگرەکەی خەیاڵدا بەشی ئەگەرەکانی دیکەی جیاوازی نەکوژێت، هەمیشە ئومێدێك، بۆشاییەك بۆ گریان و ئاشتبوونەوە، بۆ نائارامییەك بمێنێتەوە، کە هونەری شیعر بەدوای خۆیدا دەهێنێ، گریانی ئەمی شاعیر ئەوەندە پەیوەستە بە شیعرەوە، ئەوەندە پەیوەست نییە بە ئەوی بەرامبەرەوە، داواکردنی شاعیر لە نەرۆیشتنی، زیاتر پابەندە بە پاراستنی ئەو پەیوەندییە کە لە نێو دەقدا ئەنجامدەدرێت، نەك ئەوەی لە ناشوێنێکی وەك فڕۆکەخانەدا ڕوودەدات، لێرەدا پێشوەخت بریاری جیابوونەوەی لەسەر دراوە، مەرجی مەحاڵی لەسەر بونیاد نراوە، داواکارییەکانی ئەوی بەرامبەر، رەتکردنەوەی جیاوازییەکانە، یەکگرتنی وەرزەکانی ساڵە، لادانە لە ڕێساکانی سروشت، کوشتن و متکردنی شوێنکاتە، مردنە، ئەمەش یەکنایەتەوە لە گەڵ یاسا و ڕێساکانی پەیوەندی ئەویندارى کە نەمری دەخوازێت، هەڵبەت ئەمە لە تەك نووسینی دەقی زیندووشدا یەکدێتەوە، بە دیوێکی تریشدا، تەبایە لە پیادەکردنی ئەوینێك، ئەوی بەرامبەر پیادەی دەکات، حەزی لێدەکات، ئەویش سیحر و لەزەتی ئەوینی مەحاڵە، دەشێ هەردووکیان بە شێوەیەکی شاراوە کۆك بن لەسەر پیادە کردنی ئەم جۆرە پەیوەندییە، ئەمی شاعیر ئەوی هەڵبژاردووە تا بەردەوامی بدات بە شیعر نووسین، لەو گێژاوەدا بسوورێتەوە، لە ورووژاندندا داهێنانی ئەدەبی هەڵکڕێنێ، لە ئەگەرەکانی مازۆخییەتدا ئەوی کردووە بە فریشتە و خۆی بە گوناهکار، جیابوونەوەی فریشتەوە و گوناهکار، خەیاڵ و شیعر لە دونیایی تاراوگە و نیشتیماندا ڕێنانێکە ڕوحی شاعیر بە نێویدا دەگێڕێت، نەمری و مانای شاعیربوونی

خۆی تێدا بەرجەستەدەکات.
لە سۆنگەی ئەوەی ڕێسای گەمکانی تەکنیکی گێڕانەوەی گرتە شیعرییەکان، گوزارشت لە فرە دەنگی دەکات، بۆیە لەیەك زەمینەدا جێگای ناکرێتەوە، ئەمەش بوار خۆش دەکات تا پانۆرامای دەق پارچە پارچە بێت، ڕەوتی ڕووداوەکان بە دوای یەکدا نەیەن، تکنیکی گێڕانەوە، پێکهاتووە لە پچڕان و لە کولاجکردنێکی بەردەوام، دەق تێهەڵکێشکە، وێنە پەرتبووەکانی خەیاڵ، پەیوەندییەکانی لەسەر نەخشەی شوێنکاتدا دەنەخشێنێ، تەوەری زمان و دیالۆگ، پێدەچی زیاتر پابەند بێ بە کرداری ڕابردووەوە، باسکردنی ڕابردوو دەکرێ وەك کردەی قەربووی نەهامەتییەکان تەماشا بکرێ، بونیادی درامی، یەك دەنگیان لە نێواندا نییە، منی بکەرو ئەوی بەرکار، ئامادەبوونی منی قسەکەر، نائامادەبوونی ئەوی بەرکار، لەسەر تەوەری پەیوەندییەکان، ئەگەرەکانی گووتاری شیعریی فراوان دەکات، بازدان لە گرتەیەکەوە بۆ ئەویتر، ئاماژەی ڕەهەندێکی فەلسەفی ئەو بارودۆخەیە کە پێدا تێدەپەڕێ، باکراوندی بیرێکەیەکە، بە مونتاج کردن لەجەستەی هێنراوەکەدا دەتوانێ هەست بارگاوی بکات، هەر لەسەر ئەم بنەمایش دەکرێ لە دەلاقەیەکی ترەو پەردە لەسەر ویستگەی وێنەیەکی دیکەی شیعرەکە لابدەین

3 ـ ویستگەی سێهەمی ورووژان

ئیرە فڕۆکەخانەی (تیگل)ە
پاڕامەوە نەڕۆی …. گریام نەڕۆی
بێداربوومەوە
من لە کوێ پیتراخان لە کوێ

بەردەوام دەبێت و لە شوێنیکی دیکەدا تەواوی دەکات و دەڵێت:

ئەوتانێ پیترام دەرکەوت
هەر کچۆڵە پێەکەی جارانە
کراسێکی تەنکی سوورو
پانتۆڵێکی کاوبۆی کاڵی لەبەردایە
بە دیار گۆمێکی شینەوە وەستاوە
ڕووی کردووەتە پەڵە هەورێکی سپی و پێی دەڵێ:
ئەگەر بوویت باران و
ڕژایتە سەر چاوی کوڕە کوردێکی چێغ لەبەر
پێی بڵێ زۆر بیری دەکەم
کەی وەرزەکان یەکیان گرت دەچمە سەردانی

دیارە دووبارە بوونەوەی فڕۆکەخانەی (تیگل) وەك ناشوێنێك پێداگرە لە دیاریکردنی ڕەوشێك، پێگەی سنوورەکانی پرسیارێك بەرجەستەدەکات، مەحکومە بە ووریا بوونەوەیەك، بە هەڵتەکانی

خەونێك، خەیاڵێك، ڕایەڵەكانی ئەو دوورییە فراوان دەكات، كە ئەمی شاعیر بەوی دولبەرەوە دەبەستێت، كاریزمای ڕۆیشتن و جیابوونەوە ئەوەندی جیاوازیی باكگراوندی دوو كەڵچەر، دوو شارستانیەت زەق دەكاتەوە، ئەوەندەش نیشتەمەنی دوو لەتبوون لە نێوان كەسەكاندا، لە نێوان نێرومێدا ئەنجامدەدات، پەیبردن بە هەبوونی درزێك، دوو وێنەی جیاوازی تێدا ئاشكرا دەبێت، دوو تێگەیشتن خۆی تێدا نمایشدەكات، دوو لێكەوتی لێدەكەوێتەوە، یەكەم (سەلام محەمەد)ی شاعیر وەك ڕۆژهەڵاتییەك لە ناشوێنێكی وەك فڕۆكەخانەی (تیگل) لە ئەلمَانیا دا بە لێكدانەوەو خەیاڵی خۆی، وەك نامۆیەك خەون بە دڵخوازەكەیەوە بە (پیترا)خانەوە دەبینێ، دووەم ئایا (پیترا) خان وەك ئەوروپییەك زەمینیەكی جێگیری هەیە، تا ئەمی شاعیر هەستی نامۆبوونی ئاوێتەی پەیوەندییەك بكات، كە وەك نیشتیمان ئەوینی تێدا بەرجەستەبكات، یان وەك فڕۆكەخانەی (تیگل)ە، ئەو قۆناغەی تێپەڕاندووە كە پابەند بێت بە شوێنێكەوە، یان بە كەسێكەوە، ئەمەش بە مانای لێكچواندنێك دێت لە نێوان فڕۆكخانەی (تیگل) وەك شوێن و لە نێوان (پیترا)خان وەك ویستگەیەك لە ژیانی ئەمی شاعیردا، سێهەم (پیترا)خان لە چوارچێوەی پەیوەندی ئەویندارییدا، متمانە بە مانەوەو ئەمەگی (سەلام محەمەد)ی شاعیر دەكات، یان گومانی جێهێشتنی لێدەكات، ئایا بە تێڕوانینی (پیترا)خان (سەلام محەمەد) لە پەیوەندییەكی ئەوینداری نامۆدایە، نیشتیمان ئاسا جێگیربوون دەخوازێت یاخود ڕێبوارە لە زەمینەیەكی ناشوێندا گیرساوەتەوە، جۆرج زیمیل ڕستەیەكی بەناوبانگی هەیە دەڵێت "ڕێبوار ئەو كەسەیە كە ئەمڕۆ دێت و بەیانی دەڕوات " بە پێچەوانەی نامۆوە كە "ئەمڕۆ دێت و سبەی دەمێنێتەوە"8 مانەوە و ڕۆیشتن دوو وێنەو دوو دیدەی جیاوازیان هەیە لە سەر شوێن، لەسەر دیاریكردنی جۆری پەیوەندی، ئەمەش ڕاستەوانە دێتەوە لەتەك ڕەتووشكردنی وێنەكانی مانەوە و ڕۆیشتن، ورووژاندنی هەستەكانیان كە، دەرخەی درزێكن لە نێوان نامۆبوون و ڕابووردون، وێناكردنی نامۆبوون بە ڕاگوزەربوون، لە ساتەوەختێكدا، كت و پڕ سەدای ڕاچەنینێك ئەنجامدەدات، ناخی ئەمی شاعیر دەوورژێنێ و دەڵێت "من لە كوێ (پیترا)خان لە كوێ" ڕەنگدانەوەی سەختی سەفر و كۆڵ ژانەكانی پەناهەندە، لە ئاست ئەو ئەگەرانەدا كەم نین، لە چەند ئاستێكدا، كاردانەوەیان دەبێت، یەكەم كەسی پەناهەندە (غەریب) بوێری ئەوە ناكات لەپێشهاتەكانی لێكدابڕان (پیترا)خان وریا بكاتەوە، هەست بە گوناهێك، بە كەمییەك دەكات، بەوەی نەیتوانی بە پەیوەندی، پەیامێكی ڕۆحی بگەیەنێتە دەست ئەوی بەرامبەر، پارێزگاری لەو پەیوەندییە بكات،كە خەونی پێوە دەبینێ، دووەم بە گەڕانەوە لە ناو یادەوەری خەوتوودا،

ئەوە ئەمەگ نییە ئەو بەئاگا دەهێنێتەوە تا لە نەهامەتیکان بیپەرێنێتەوە، وەك فریادەرسێك قەربووی خۆی بكات، دڵی خۆی بداتەوە، ئەوە پاشماوەی تیڕاونینەکانی ڕۆژهەڵاتە کاتێ وەك ڕۆح دەدۆڕێت، تەنیا جەستە لە یادەوەرییدا دەمێنێ و شانازیی پێوەدەکات، هەستی سێکسی تێدا دەجوڵێنێ، خۆی ئاشکرادەکات و دەڵێت (پیترا) خان هەر کچۆڵە پڕەکەی جارانە، بە کراسێ سووری تەنکەوە، ئاگری هەوەسەکان خۆشتردەکات، ئەمەش یەك نایەتەوە لەگەڵ بۆچوونەکانی بزاڤی فێمێنیزم، ئافرەت پێش ئەوەی جەستە بێت ڕۆحە، مرۆڤە، هەڵبەت ئەمەش گومانەکانی (پیترا)خان پشتڕاستدەکنەوە، لە ململانی و لە بەیکدادانی ڕایەڵەکانی پەیوەندی ئەوینداری نێوان خۆی و(سەلام محەمەد)ی شاعیر، لە نبوونی زمانی تێگەیشتن لە نێوان ڕاگوزەرو نامۆبووندا، لە نێوان دونیایی خۆرئاواو دونیایی ڕۆژهەڵاتدا، هەر جوڵەی ئەو جیاوازییە پاڵ بە (پیترا)خانەوە دەنێت، لە گرتەیەکی هێما ئامێزدا، لە ڕێگای ڕەخساندنی وێنەیەکی سروشتەوە، ئاماژە بە خەمێکی قەتیس بووەوە بکات، خەمێك وەستاوە، توانای ڕێکردن و جوڵاندنەوەی نییە، گۆمێکە بەری گیراوە، ناجوڵێت تا گۆرانکاری دروستبکات، ڕەنگی شین گوزارشت لە زامێك، لە گووشاری ئێشێك دەکات، ساڕێژ نابێت، وەك برین نییە خوێنەکەی لە بەربووندا پاکژبێتەوە، گۆڕانکاری دروستبکات، چاك بێتەوە، پێلینکردنی ئەم پەیوەندییە، لە ئاست گوتاری شیعرییدا، ئەمانخاتە بەردەم دوو ئەگەر، یەکەم دەرکەوتنی (پیترا)خان بە کراسی سووری تەنکەوە، وەك وێنەی ئەو خوێنە وایە، لە دەرچووندایە پێچەوانەی ئەو گۆمە ڕەنگ شینیە، ئەو زامە قووڵەیە، ئەو خوێنەیە، پەنگی خواردووەتەوە لە دەروونی ئەوی بەرامبەردا، ئەوی ڕۆژهەڵاتیدا، وەك گۆمێك وایە شین داگەڕاوە، لە تەك پاکی دا جیاوازیەك دروست دەکات، لە کاتێکدا (پیترا)خان جوڵاندنەوەی هەستە سێکسیەکانی ئەو، لە دەرەوەدا ئاشکرا دەکات، لە ناوەخندا بۆنی گۆمێك دەکات، بۆنی مردنی پەیوەندییەك دەکات، ڕۆح لە جەستە، خوێنی پاك لە خوێنی شینداگەڕاو، جیادەکاتەوە، بژارکردنی ڕێسای گەمەکانی ئەم پەیوەندییە، پێگریك ئاشکرا دەکات، لە پێلینکردنی سنوورێك دەرناچێت، کە وەك من ڕەفتار نەکات، ئەو لەتبوونە ڕەتدەکاتەوە، بەوەی بووە بە پاژێك لە من، یان بووەتە ڕووە شاراوەکەی نامن، لە نێوان من و نامن دا سیحریکی ئەفسانەی هەیە، پەیوەست نییە بە شوێنکاتەوە، بەرادەی دوورکەوتنەوە لە یەك نزیك دەبینەوە، ناگەین بەیەك، مەراقی بەیەك نەگەیشتن فڕگەرێکە بەردەوامی دەدات بەو پەیوەندییە، هەرچەندە پشتکردن و دوورکەوتنەوەی (پیترا)خان، لە ئێستادا ڕادەستنەبوونە بە پێدراوەکانی فاکت، لە ناشوێنێکی وەك

فڕۆكەخانەی (تیگل) دا، كەچی لە بەرامبەردا دەبینین (سەلام محەمەد)ی شاعیر دەگەڕێتەوە بۆ یادەوەرییەكانی و ستایشی دەكات، باس لە ڕادەستبوونی (پیترا)خان دەكات، بەوەی ڕوودەكاتە سروشتێ ناجێگیروە، بە ناشوێنێكەوە، دەبینین بە پەڵەهەورێك ئاماژەی بۆ دەكات، پەڵەهەور ناشوێنێكە، سروشتی پەیوەندییەكی ئەوینداری لە ئامێز دەگرێ، پێچەوانەی فڕۆكەخانەی (تیگل)ە، هاتن و ڕۆیشتنی دیار نییە، لە ژێر ڕكێفی كەسیاندا نییە ڕامكردنی وەك پەیوەندی ئەوینداریی مەحاڵە، چۆن پەڵەهەور بە باران پاكدەبێتەوە و دەروێتەوە، ئاواش لە چوارچێوەی ئەو پەیوەندییەدا داوا لە (سەلام محەمەد)ی شاعیر دەكات، لەبەر بارانی ئەو پەیوەندییەدا، لە ئێش و ئازارە پەنگخواردووانەی پاك بێتەوە، كە بەر ئاسمانی لێگرتووە و شت وەك خۆی نابینێ، ئەوە ڕەنگدانەوەی جێاوازی بینینە هانی (پیترا)خان دەدات، گریمانەی پاكبوونەوەی ئەو پەیوەندییە ئەویندارەیە بكات، كە دەبێتە باران، مەرجی پێش وەختەی بۆ داناوە، چۆن باران لە هەور، من لە نامن دادەبڕێت، بە هەمان شێوەش، (سەلام محەمەد) لە ناوەكەی دداەبڕێت، كاڵبوونەوەی وێنەكەی لە نێو چوارچێوەی نەتەوەدا تۆخ دەكاتەوە، چیتر وەك كەسێكی دڵدار نایناسێت، گوێزانەوەی نەهێنی ناوەوە بۆ دەرەوە، تایبەتمەندیەك لەق دەكات، لادانێك فەراهەمدەكات، مەگەر بە پۆشاك و چۆغەكەی بیناسینەوە، وەدەرنان و نائامەدەیی كەسێك، لە ناوەخندا ڕێگای ئامادە بوون بۆ كەسێكی تر لە دەرەوەدا خۆشدەكات و دەیگرێتە خۆی، لای ئاگامبن نائاسایی " وەدەرنراویكی وەدەرنراو " نییە بەڵكو "وەدەرنراوێكی لە نێونراو " واتە دەركەر شتێك نییە دەركراو لە خۆی نەگرێت"9 كەواتە تێزی گرتنە خۆی بەو لایەدا دەشكێتەوە كە وەك نەتەوە براوە بێت، وەك دڵداریش دۆڕاو بێت، بەوەی داهاتی پێدراوەكانی پەیوەندی دڵداری ڕاستەقینە، گەلێ فراوانترە لە جیاوازییەكانی پەیوەندی نێوان دوو نەتەوە، یان دوو كەڵچەر، ئەمەش لە تەك جیاوازییەكانی نامۆبوون ڕاگوزەردا یەك نایەتەوە، لە ئامادەبوونی سیمای نەتەوەیەك، لە نائامادەبوونی كەسێك، لە توانەوەی لە نێو هاوكێشەی ئەوینداریی‌ەك دا هیچ ناهێڵێتەوە بۆ ئەوی بەرامبەر، لەوە زیاتر لە نێو ئۆرگانی دەركراوو وەدەرنراودا، (پیترا)خان بە غیابی پێی بڵێت: بیری دەكەم، كەی جیاوازی وەرزەكانی ساڵ نەما سەردانی دەكەم، بەم كردیەش جارێِكی تر چەمكی مەحاڵ دادەڕێژێت .

2ـ پەیوەندی لاوەكی

ویستگەی یەكەم

ئای بۆ ڕۆژانی برسێتیم ..

تەمەنم چواردە ساڵان بوو
حەزم لە کچێکی لاوازی چاو قووڵ کرد
ئەوسا تۆ لە ناخی سپیمدا نووستبووی
دوای ساڵێك دڵداری
دوای ساڵێك سروودی فرمێسك
وتی : ئەگەر تامەزرۆی هەڵمژینی
لێوی ناسك و مەمكۆڵەی پڕ بە دەمی
دەبێ خوێنی گیانمان تێکەڵاو بێت
وتی: من لە نەوەی (ڤینۆس)م
باوەڕم بە خۆشەویستی خوێنە
لێوەکانیم گەزی . مەمكۆڵەیم هەڵمژی ..
ئەویش لێوەکانی گەستم
یکمان گرت و دوای چەند مانگێك
ڕیمان کەوتە شاری دڵکوداڵ
جیابووینەوە ئەو پەیمانی خوێنی لە گەڵ لاوێکی
تردا بەست
منیش کچە قوتابییەك ئاشنا و دراوسێ
هەراسانی کردبووم ..
تۆ هێشتا لە ناخی سپیمدا نووستبووی

گەڕانەوە بۆ ڕۆژانی ڕابردوو، بۆ ڕۆژانی بەرکەوتنی یەکەم، ئایا پەیامی ڕزگاربوونی چارەنووسی گەنجێ هۆشیار هەڵدەگرێ! گەنجێ بتوانێ لە نێو دوو ئاوێنەدا، هەوێنی بەراووردێك بگرێتەوە، خەمێك دایگرێت، خەونێك بیگرێتەوە، ڕێچوون بەنێو گەمەکانی دوو ئاوێنەدا، گیانێکی پاکی شاعیرانەی دەوێت، گیانێك بتوانێ خۆی لە دیاردەکانی گەوجاندن لادا، گیانی لە خۆشنوودی بیگەردی دا تەژی نەبێت، ناتوانێ خۆی لە ئاوێنەیەکدا ببینێت کە تەنیا لەگەڵ حەزو جەستەدا مامەڵە بکات، کردەی حەزلێکردن پلەیەکی سەرەتایی ووروژانە، ناچێتە ناخی پاکی شاعیرانە، ڕابردوویەکە ئاماژە بە پچڕان و دابڕانی قۆناغێك دەکات، لە ئێستای دەقدا تانوپۆی دووڕیانێك دەکات، جیاوازی نێوان ئەم دووڕیانە، ئەم دوو ئاوێنەیە بووەتە چیرۆکێ، ئەگەری کوشتنی بەسەرهاتێك یان شکاندنی ئاوێنەیەك مەیسەردەکات، بەئاگابوونی تۆ لە ئاوێنەی ڕۆحی مندا، کوشتنی جەستەی ئەوە لە ئاوێنەی حەزدا، گەر تۆ لە ناخمدا نەنووستیتایە، ئەو زەفری پێم نەدەبرد، نەی دەتوانی لە ئاوێنەی مندا خۆی ببینێ، غافڵ بوونی من لە تۆدا، یان بێ ئاگایی تۆ لە ئاوێنەی مندا تا دوای ساڵێکی دڵداریش، نەی دەتوانی ئەگەری چیرۆکی باڵادەستی تۆ لە ئاوێنەی مندا بشکێنێ، گریانی من، پەیوەندیی ئەویندای لە پەیوەندیی

هاوسەرگیری یەك لا دەكاتەوە، لە ژێر سایەی هاوسەرگیریدا، بۆ ئاوێتەبوونی دوو ڕۆح لكاندنی دوو جەستە رەتدەكاتەوە، گریانی من، تراژیدیای شكاندنی ئاوێنەی تۆیە، ئەوە دەست بژێری تۆیە، جەستە دابەشدەكات، لەزەت هەراجدەكات، بنەماكانی هاوسەرگیری لەقدەكات، پارچەپارچەی دەكات، وێنە كامڵبووەكانی ئاوێنەی خۆشەویستی تێكدەشكێنێ، لە كاتێكدا یەكێك لە خەسڵەتەكانی خۆشەویستی، قایل نەبوونیەتی بەدابەشبوون، نە وەك دەست بژێری جەستە، نەوەك ڕۆح، نە موزایەدەكردن و بەلابەرێبردنە، نە بەخشینی شەرعیەتە، بە كۆكردنەوەی پارچە شكاوەكانی ئاوێنە و تێكەڵبوونی خوێن و توانەوەی ئاوێنەی ڕۆحی منە لە ئاوێنە شكاوەكانی جەستەی تۆدا، نە خەیاڵە، واقیع پارچەپارچە دەكات، ئاوێنەی دڵی شاعیر لەتەك كەسێ یەكانگیرە، لە ناخیدا فریشتە ئاسایەك نووستبێ، ئیلهام و بەهرەی بەئاگابهێنێ، شیعری بۆ بنووسێت، نەك ئەو، ئەم بنووسێت، ئەگەری ڕوودانی هەر تێكەڵییەكی جەستەیی بەو جۆرە، هەر خلیسكانێك و پیادەكردنی داواكانی جەستە، دەكرێ وەك ڕاگوزارێك ڕابوێرێت، وەلێ ناتوانێ وەك نامۆبوونێك لەسەری بنجبەست بێت، یەكنەهاتنەوەی ڕاگوزەرو نامۆبوون، كردەیەكە جیابوونەوە فەراهەم دەكات، كورتكردنەوەی شوێنكات لە ساڵێكی دێدارییەوە، بۆ دوای چەند مانگێك، ئاماژەی كزربوونەوەی پەیوەندییەكە، شوێنكاتی ئاشكرابوونی زامەكانی نامۆبوونە، ڕەتكردنەوەی ئارەزووەكانی ڕاگوزەرە، جیابوونەوەیە، پشتكردنی تۆیە لەو، ناچاركردنی ئەوە، هاوسەرگیری لە تەك كەسیكی تردا بكات، وەڵامدانەوەی مێنەیەكی ڕۆژهەڵاتییە، لە ئاست پەینەبردن بە نامۆبوونی شاعیرێك، لە ئاست خەوبینین بە فریشتەیەكی نووستووی ڕۆژئاواییدا، شاردنەوەی هەستێكە، بوێری ئەوە ناكات، هەستێك بریندرابكات، بڵێت: تۆ تەنیا جەستەیت، خاوەن ئەو ڕۆحە نیت، فریشتەی نووستووی ناخم، لەو خەوە خۆشە دڵنیایە هەڵسێنیت، ببیت بە جێگرەوەی ئەو، نەك ئەوە، تەنانەت بە دامەزراندنی پەیوەندییەكی نوێ، بە هاتنە ناوەوەی كچێ قوتابی دراوسێ، كچێ خوێندەوار، گلاندنی لە هەمان كاتدا، بە پەیوەندییەكی سۆزدارییەوە، ئەویش بە هەمان شێوە نەیتوانی، خانمی نووستووی كۆشكی شاهانەی دڵی بە ئاگابهێنێ، گەر زیادەڕۆیی نەبێ، ڕۆحی نووستووی دولبەر، گەر دینەمۆیەك نەبێت بۆ زیندووبوونەوەی ڕۆحی ئەمی شاعیر، ئەوا دەبێت لە نێو جەستەیەكدا بمرێ، هەرگیز ناتوانێ، لە ئاوێنەی داهێنانی شیعریدا، وێنەی خۆی بدۆزێتەوە، گەر پەیوەندی ئەویندارى، بەربەست نەبێ لە دانانی سنوورێك كە پارێزگاری لە كۆلكەكانی ئەمەگ بكات، لە بەخشینی مانا بە ڕەوشتێ لەتەك وێنەی ئەودا، لە ئاوێنەدا هاوشانی وروژانێ بێت، هاوپێچی پەیوەندییەكی

ڕۆحی بێت، دابەش بوون قەبووڵ نەکات.
ویستگەی دووهەم
کچە چاو قووڵەکەی جاران ..
چوار منداڵی خورتی هەیە
چەند تاڵێکی پرچە ڕەشە قەترانییکەی
سپی بوونە
تۆش لە ناخی سپیمدا پەروەردەبووی
ووتی : دەمناسیتەوە؟
وتم: شێوەت دەکەم و نازانم
وتی: چاکبوو دەبەنگێکی وەك تۆ نەبووە مێردم
گوایە خۆشەویستی خوێنت لە بیرچووە؟
وتم: گەردەلوول فڕاندی و دایە دەم لافاوەوە

ڕۆڵی ڕێکەوت لە گێڕانەوەی بەسەرهاتەکان دا، گرێدانی بە شوێنکاتەوە، چڕکردنەوەی بیرۆکەی گشتی دەق، خۆی لە ئامێزی وێنەکێشانی کەسایەتیەکاندا ساغدەکاتەوە، کاتێ ڕۆژگار بە ڕێکەوت، لە شوێنێکدا کۆیاندەکاتەوە، شوێنەکە، پێدەچێ ڕۆژهەڵات بێت، زێدێك بێت، پێشبینی ئەوەی لێناکرێ، وێنەی کەسێکی بریندار هەڵگرێ، بە تایبەت گەر قوربانی پەیوەندییەکی دڵداری بێت، بەرادەی برینەکان کاردانەویان دەبێت، تەشەر دەبێ بە جێگرەوەی هەواڵ پرسین، چ کارەساتێکە لە دوای تەمنێکی دابڕان، ئارەزوومەندو ئارەزووشکێن، لە دوای پەیدابوونی چوار منداڵ، بە ڕێکەوت بە دیداری یەکدەگەن (سەلام محەمەد)ی شاعیر، هەر وەك خۆیەتی ڕەبەن و زوگورتییە، دۆستە دێرینە ئارەزووشکێنەکەشی، بووە بە دایکی چوار منداڵ، بە دیوێکدا، هەبوونی چوار منداڵی خۆرت، چەند ئاماژەیە بە درێژی شوێنکاتی ڕۆتینەوە، گەورەبوونی تەمەن وڕادەستبوونی گەنجێنی بە سپێتی چەند تاڵە قژێك، لەبەرامبەردا دەرخەی ئاماژەیەکە، کورتبوونەوەی شوێنکاتێکە، ناچێتە قەرەی ژیانی ڕۆتینەوە، تایبەتمەندی خۆشەویستیی کەسێکی دیکەی تێدا ڕەچاو دەکرێت، خۆشەویستێك پابەندە بە نەمریەوە، دەچێتە قاڵبی سۆفیگەرایییەوە (محەمەد تەها حوسین) دەڵێت " نەتوانینی دۆزینەوەی فۆرمی هاوسەنگتر، دەچنە قاڵبی سۆفیگەرایی و جۆرەکانی عیشق و هەر بۆیە، ئەم جۆرە لە پەیوەندی چۆن لە واقیعدا زۆر کەمتر، بەرجەستە دەبن، زەخیرەیەکی گەورەیان لە خەیاڵ و حیکایەت و میتۆلۆژیا پێکهێناوە" 10 . کەواتە بنەماکانی ڕوونەدانی هاوسەرگیری، کچە لاوازەکە، یەکەم نەبوونی زەخیرەیەکە، نەیتوانیوە خەیاڵی دەستەمۆبکات، بیکاتە حیکایەتێ، خۆی لە بیربەرێتەوە دووهەم لەقنەبوونی خۆشەویستی یەکەمەینە، پەیوەندی ڕەسەنە (پیترا)خانە، تا ئێستا لە ناخیدا بەجۆرێك

پەروەردەو گەورەبووە، شوێنکات و ساڵەکانی تێدا هەژمارناکرێت، ساڵان دێت و دەروات هەستی پێناکات، سێهەم ئەگەرەکانی بەرتەمای خەیاڵ لای شاعیر فراوانترە، ئەوەندەی لە هێزی خەیاڵیدا دەژی، پێ لە واقیعی لاوازدا نانێت، نایناسێت، پێچەوانەی کچە لاوازەکەیە، ئەوەندی مامڵەو ڕەنگدانەوەی لەتەك واقیعدا هەیە، بەلای خەیاڵدا ناچێت، بۆیە کە لێیدەپرسێت دەڵێت: دەمناسیتەوە، ئەمی شاعیریش شێوەی دەکات و نایناسێتەوە، چۆن نەبوونی خەیاڵ، واقیع دەکوژێت، لەچوارچێوەی پەیوەندییەکدا سنووورداری دەکات، هاوکات ئەمەش لەتەك بەرهەمهێنانی خەیاڵی شیعرییدا یەکنایەتەوە، گەر شیعر تێپەڕاندنی واقیع بێت، واقیع ناتوانێت، شوێن پێی ئەو پەیوەندییە هەڵگرێ کە لەتەك شیعردا لێکترازان فەراهەمدەکات، لێکترازانی ئەمی شاعیر لەگەڵ کچە لاوازەکەدا، لێکترازندنی خەیاڵ و واقیعە، جەستە و ڕۆحە، زایندەو ئەوینە، سیحری وروژان و بەتاڵکردنی دامرکاندنەوەیە، تەشەرەی خەنجەری واقیعی ڕۆپێدراوە لەسەر سینەی ئاشقێك، نهێنی یەکەم ودوا ئەشقی هەڵگرتووە، مانۆری جیاوازییەك دەکات، لە پەیوەندی یەکەمدا، رەفتار دەنوێنی، پەروەردە دەچنێ، لە پەیوەندی دووهەمدا، وەك ڕاستکردنەوەی هەڵوێستێك، ئەوی بەرامبەر بۆ رەفتارییەك دەنوێنێ، ستایشی خۆی دەکات، بەوەی باشی کردوە هاوسەرگیری لەتەك دەبەنگێ نەکردووە، نەبووە بە مێردی، هاوسەرگیری لەبیر کردوە، گرێدانی پەیوەندی بەم ڕەوشەی ڕۆژهەڵات، گەردەلوولێکی وشك وبرینگە مەرامی شاعیر ناشکێنێ، لەنێو گەردو تۆزیی رۆتیندا تەنگە نەفەسیدەکات،خوێندنەوەی پەیوەندییەکان، بەم ئاقارە، یەقدانەوەی بێزارییەك دەکاتە هاندەرێك راپێچیدەکاتە نێو لافاوی نامۆبوونێکی دەروونی، بیر لە دەرچەی ڕۆژئاوا (تاراوگە) بکاتەوە، بەجستە لێرەیە، بەڕۆح خەون بە ڕۆژئاواوە دەبینێ، ئاکامەکانی کەنارکەوتنی پەیوەندی لاوەکی، شاعیر ناچاردەکات، خۆی لە ئامێزی پەیوەندی ڕەسەندا بدۆزێتەوە، بیر لە کۆچکردن بکاتەوە، ڕۆژئاواو تاراوگە بکاتە جێگرەوەی ڕۆژهەڵات و زێد، پەنا بۆ (پیترا)خان بەرێ، ئێرە رەتکاتەوە، ئەوێ هەڵبژێرێت، هەڵبژاردن هیچ یەکێك لەو ویستگانە پێلین ناکات، تا هەموو نهێنییەکانی پێبلێت، گیانی ئەم پەیوەندیانە داماڵڕاوە لە گوناە، تەنیا هەوڵدانێکە بۆ گەڕانەوی بەهای بیرەوەرییەك، خەونێکی مەحاڵی تێدا نوستووە.

ژیدەرەکان

1 ـ ڕۆژنامەی هەولێر ـ سەلام محەمەد ـ هێنراوەی وروژان ـ ژمارە 3190 ـ ساڵ 28 / 10 / 2019 ـ لاپەرە 18

2 ـ قادر عەبدوڵا ـ خەتی بزماری (ڕۆمان)ـ وەرگێرانی شەفیقی حاجی خدرـ چاپخانەی ئەندێشە ـ چاپی/ یەکەم ـ ساڵی چاپ 2017 ـ لاپەرە

427

3 – حاتم صكر– ترويق النص – المگبعه الهيئه المصريه للكتاب – السنه 1998 – الصفحه 157

4 – ئەدیب نادر – ڕوخسارو دەمامك – چاپخانەی ڕۆشنبیری هەولێر– وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان – چاپی / یەکەم – ساڵ 2019 – لاپەرە 146

5 – هەمان سەرچاوەی پێشوو ژمارەی 3 – لاپەرە 112

6 – بەختیار عەلی/ ئاوێەکەی ئۆرفیوس – چاپخانەی رەجایی/تاران – چاپی / یەکەم – ناوەندی ڕۆشنبیریی و هونەریی ئەندێشە – ساڵی چاپ 2014 – لاپەڕە 205

7 – مەریوان وریا قانع – دەربارەی فەلسەفە و ئیسلام و ڕۆشنگەری – چاپ و بڵاوکردنەوەی سیروان مەحمود – چاپی / سێیەم – ناوەندی ڕۆشنبیریی و هونەریی ئەندێشە – ساڵی چاپ 2017 – لاپەرە 454

8 – بەختیار عەلی – ناشوێن – چاپخانەی کارۆ– ناوەندی ڕۆشنبیری ڕەهەند دابەشی دەکات چاپی / یەکەم – ساڵ 2019 – لاپەرە 104

9 – هەمان سەرچاوەی پێشوو ژمارەی 8 – لاپەرە 228

10 – محەمەد تەها حوسێن – سایکۆلۆژیای پەیوەندیکردن – دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی رۆژهەڵات – هەولێر – ژمارەی چاپی/ دووەم – ساڵ 2015 – لاپەرە 183

زستانی 2019

چەوسانەوەی زەکیە لە ژێر سایەی (زۆڵبوون، شێتبوون، مێبوون) … یاسین برایم

لە ڕۆمانی (لە بەرزایی شوراکانەوە)

بۆ چوونە نێو باسەکە، هەر لەخودی ناونیشانەکە، ژمارەیەك لێکدانەوە و شرۆڤەکردنی دەوڵەت ئەگەر لە دیدی کۆمەڵناسی و دەروونناسی سەیر بکەین. چەندین تیۆری جیاواز دێنە بەردەمان، قسەکردن لە هەر لایەنێك، پرسیار و وەڵامی جیاواز دەستمان دەکەوێت. بۆیە ئەم چەمکانە لە چەند پەیڤێکی کورت ئاماژەی پێدەدەین.

زۆڵبوون بەرهەمی کاری هەڵە و ناشەرعی مرۆڤە ئاقڵەکان. تێڕوانین و خوێندنەوەی کۆمەڵگە لە دیدی یاسا و داب و نەریت و ئاین و کۆمەڵایەتیەوە، خەرمانێك خوێندنەومان بۆ کۆدەبێتەوە، هەمدیسان دەبینین، تەژی لە نەفرەت و ڕق و بێرێزی کۆمەڵگەیە و خالیە لە ویژدانی مرۆڤایەتی. کۆرپەڵەیەکی بێتاوانی فڕێدراوی سەر شەقام و بەردەرگای پیرۆزی مزگەوت و کەنیسە، پیرۆزیی و گەورەیی مرۆڤ لەکەداردەکات. ئەو وەك مرۆڤ بێناسنامە و شوناس و پەروەردەیەکی پاك، دەیخەنە خانەی ڕق و رێسوایی و هەرچی بەهای مرۆڤ بوونی هەیە بۆ ژێر سفر دایدەبەزێنن وتا مردن باجی هەڵەی هەڵەکاران دەدات، کۆمەڵگەش بە هەڵەی گەورەتر، هێلی سوور بە سەرگشت بەهاکان دادەنێت. مۆری نەفرەتبوونی لە نێوچاوانی دەدات و لەگەڵ گەورە بوونی تەمەنیش، مۆری تاوان و ڕق و ریسوایی و بێرێزی کە هەیە گەورەتر دەبێت. ئەی تێڕوانینی کۆمەڵگە چەند بێت بەرامبەر بە کەسێك، (زۆڵ) بێت، لە هەمان کاتیش (شێت) بێت !!. بە جارێك ناسنامەی مرۆڤبوونی لێدەسێندرێتەوە، بگرە وەك سەگی گڵاو سەیردەکەن و هەرچی سوکایەتیی و بێرێزی و گاڵتەی دونیا هەیە ئاراستەی دەکرێت و ڕۆژانە ڕۆح و دەروون وجەستەی وەك شووشە شکاو، زیاتر شکاوتری دەکەن! زۆڵی بەرهەمی کاری کۆمەڵگە و داب ونەریت و لادەر لە یاسا و ڕێساکانی خێزان و کاری سێکسیی ناشەرعییە.

شێتیش بەرهەمی ناتەواوی جەستەی مرۆڤە لە ڕووی عەقڵی و دەروونییەوە. ئەم دوو وشەیە وەك دووانەیەك، دەبنە ناسنامەی کیژۆڵەیەك. لێرەشدا (مێبوون)یش، لە دیدە و تێڕوانینی هەندێك کەس و کۆمەڵگە و نەتەوە و ئاین و هێز و خێزان، بە چاوێکی نزمتر لە پیاو یان لاوازتر و بێدەسەڵاتر و بێنرختر مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت، وەکو کالایەکی بێ بەها، دەبێتە قوربانی حەزو ئارەزووە برسییەکانی پیاوسالاری و کۆیلەی دەستی داب ونەریت و یاسا و کۆت و بەندی کۆمەڵگە.

لە ڕۆمانی (لە بەرزایی شوراکانەوە)(1) کەسایەتیی زوڵملیکراوی وەك (زەکیە) دەبێتە تۆپی یاریپێکردنی مرۆڤە ئاقڵەکان بە هەموو هێز و تەمەنەوە شوتی تێهەڵدەدەن. (زۆڵبوون، شێتبوون، مێبوون) وەك سێگۆشەیەکی ئاگراوی ژیانی ئەم کیژۆڵەیە دەخەنە دۆزەخ. ڕۆژ بەڕۆژ دۆزەخەکەی گەرمتر دەکەن.

ئاگری حەز و ئارەزووی پیاوە بە ئاقڵەکانیش کە لە دەوری دەسورێنەوە و چەندین زۆڵی تر بەرهەمدەهێنن. فڕەدانی منداڵ مێژووی دوور و درێژی هەیە، بەتایبەت ڕەگەزی مێ. ئێستاش ئەم دیاردەیە ڕەگەزی کوڕیشی لێ بەری نییە. لە قورئانی پیرۆز نموونەی وەکو (یوسف) مان هەیە، کە خاوەنی دایك و باوکی بوو، لە لایەن

براکانییەوە فڕێی دەدەنە ناو بیرێك، دواتر رزگار دەبێت و لە ئایندەش دەبێتە پێغەمبەر!

زەکیە بە منداڵی فڕە دەدرێت، کە دەزانن لە ڕووی زمان و ئەقڵ وجەستەیەوە تەواو نییە، تا (میم خونچەی مامان) لە ڕووی بەزەییەوە لەخۆی دەگرێت و بەخێوی دەکات تا دەبێتە هەرزەکار.
بەڵام شێتی ئەم کیژۆڵەیە دەبێتە بەڵایەك هەم بۆ ئەو و مامانەکە و بگرە بۆ ئەو کۆمەڵگەیەش کە ئەوی لە خۆ گرتووە. بێبەشبوون لە سۆزی خێزان و یاریکردن و خوێندن، بەسووك سەیرکردن و گاڵتە پێکردن و دەستدرێژکردنە سەری چەند جارێك و دووگیانکردن و لە دوماهیدا دەستیان چووە جەستەیان و بە چەقۆ دەیکوژن.

جا تاوانەکان لە ڕووی کوشتن و سێکس و ئازاردان و گاڵتەپیکردن ولە هەمان کاتیش پێشەڵکردنی مافەکانی ئەو هەر لە منداڵییەوە دووگیان دەکرێت. دەبینین زۆڵێك هەموو کەس نەفرەتی لێدەکات و هەرئەوانەش دەبنە گورگی برسی و دەکەونە جەستەی ئەم زۆڵە، هەر زوو ئەو منداڵە بە پێدانی پسکویت و مژمژۆکە و جوکلێت و شیرینی دەستەمۆیی دەکەن، وەك بڕێی تاقیکردنەوەی (بافلۆف و سەگەکەی) لە سەر جێبەجێدەکەن.
ئەوەیش وەك بەرخۆلەیەك بەدوایان دەکەوێت. بۆیە دەبێتە سفرەیەکی چەورو بەلەززەتی هەموو ئەوانەی حەزی نێرینەیان هەیە! ئەو هیچ ناسنامەیەکی نییە و کەس خۆی ناکاتە خاوەن، لە هەمان کاتدا، هەموو کەس بۆ جەستەی ئەو خۆی بە خاوەنی ڕەسەن دەزانێت. (منداڵ، هەرزەکار، گەورە، پیر، بێ ژن و بەژن) دەبن بە خاوەن جەستەی شێتێك!

” ئەو پیاوانە بە نوقڵ و چوکلێت ئەویان بە کێش دەکرد، خودی کچەکەش ببووە جۆرە مژمژۆکەیەکی ئەو پیاوانە . بۆ دەسەڵات، زەلیل و نازەلیلی دەستی شاڵاوی چرکەیەکی بۆ ئارامی لەشیان بوو، ژندار و بێ ژن زەکیەیان بە موڵکی خۆیان دادەنا… ل46”

هەموو ئەوانەی هۆگری زەکیە بوون، عەشق و خۆشەویستی نەبوو، بەڵکو عەشقی جەستەی نەرم و گەرمی ئەوبوون. خەیاڵ و هزر و گەیشتن بوو بە جەستەی خۆرایی ئەو، کە بە ئاسانی هەمووان بە ماندووبوونێکی کەم دەستیان دەگەیشتێ.”کەسمان نەبوو زەکیە وەها تەماشا نەکات کە هەرچی هێزی باڵایە لە نێولینگیدایە, ل76”

زەکیە هەر لە منداڵییەوە، لە لایەن منداڵانەوە گاڵتە و سوکایەتیی پێدەکرێت و بە شێت بانگی دەکەن و جنێوو و قسەی ناشیرینی پێدەدەن

و لە جیهانی پاکی منداڵی بێبەش دەکەن، واتە ((شێت) = بە گاڵتە پێکردن، جنێوو پێدان، بەرتێگرتن، دەستێدان، سواربوون ....هتد.). بۆیە زەکیە ببووە چەرخ و فەلەکی یاریکردن بە ئەقڵ و جەستەی ئەوەوە.”زەکیە ئەو ماڵەیە کە هەموو کەس بۆی هەبوو سەری پێدا بکات، بە نەعنایەك جاری واش هەبوو بە لەتە پسکیتێك ئەوەی دەیان ویست پێیان ئەنجام دەدا، ئەوجا سواریشی دەبوون، تەنانەت ئەو مێرمنداڵانەی هێشتا لەشیان نەهاتبووە سەر ئاو خۆیان بە زەکیە دەسووی... ل60″

جەستەی زەکیە بووە تاقیگەی ئەوانەی خۆیان تاقی دەکردەوە، تا لەدروست و باشی و بەهێزی ئەندامی نێرینەی خۆیان دڵنیا ببنەوە. دەبێتە پرێڤەش بۆ ئەوانەی دەیانەوێت ژن بهێنن، منداڵ بنێنەوە. بۆیە هەر زوو زەکیەی مێرمنداڵ دووگیان دەکرێت، بۆئەوەی بزانێ دووگیانبوون چییە ! دەبووە خاوەن منداڵا. ئەو هیچ لە جووت بوون چێژ وەر ناگرێت، کەچی ئەوانەی چێژ لە ئەو وەردەگرن هەموو ئاقڵەکانی کۆمەڵگەن، کە بۆ چێژ وەرگرتن دەبنە کۆیلەی هەموو شتێك بۆیە هەر دەست گەیشتە بە جەستەی ئەو، هەرزوو دەیکەن بە دایك !. “زەکیە بە چاردە ساڵیی سکی بەرزبۆوە. کەسیشمان نەمان دەزانی ئاوی ئەقڵی کێ بە هێلکەی شێتی زەکیە تێکەڵ بووە! ل75”

هەرزەکاران، زووتر دەرفەتیان بۆ هەڵدەکەوت و جیاواز لە خاوەن ژنەکان و گەورەکان، چونکە ئەوان کاتیان زۆر بوو، کەچی ئەوانی تر ترس لە ماڵا و منداڵا و خێزانەکەی خۆیان هەبوو، ئاشکرابن. بەڵام بەشی زۆریشیان دانیان بەوە دەنا کە جەستەی زەکیە بۆ ئەوان لە جەستەی خێزانەکانیان باشترە. ئەو دەبێتە کانیاوی خێرات و بە ئاسانی دەمیان پێدەگات و تێنویەتی خۆیان پێدەشکێنن. تەنانەت منداڵەکان لەگەڵ گەورەبوونی تەمەنیان زیاتر ئاشنا و شارەزایی نەخشەی جەستەی دەبوون، وەك شوێنەوارناسێك جەستەیان دەپشکنی .” کەبوینە هەرزەکاریش دەرپێکەیمان دادەگرت، بە سێ و چوارمانەوە هەرچی جوانیی لەشی بوو دەمان پشکنی و خۆمان پێی تێر دەکرد و کەسمان لە زەکیە تێر نەدەبووین. ل157″
ئەگەر چی زەکیە شێت بوو لە لایەن پێرەژنێکی دەستکورت و خەمخۆرو میهربان پەروەردەدەکرا، ئاگای لێ دەبوو . بەڵام زەکیە وەکو جوجەڵەیەك وابوو چەندین پشیلە بەدەوریدا زمانیان دەلێسیەوە. هەموو ئەوانەی بەدوای زەکیەوە بوون کەسانی چین و توێژی جیاواز بوون. نەك کەسانی هەژارو نەخوێندەوار، بگرە خوێندەوارانیش ئەسپی خۆیان تاودەدا. دوکاندار، دارتاش، سەرتاش، شاگرد، قوتابی،

بەردەست، بگرە مامۆستای هونەر (ئەوس مالح) کە مامۆستایەکی وەکو بوو، چەند جارێك لە ڕێگەی پێدانی (تەباشیر) لە نێو پۆلی قوتابخانە دەستدرێژی دەکردە سەری. بەشی زۆری ئەوانەی زەکیەیان دەناسی (ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ)گومانیان لێ دەکرا، ئەوانیش بەشداربن لە دەستدرێژە هەمیشەیەکانی زەکیە."بازنەی گومانی ئەو خەلًکە هێندە سەیر تەشەنەی کردبوو هەرکەسە گومانی لە کەسی دی دەکرد... سکپڕبوونە بێژمارەکانی زەکیە و بێچووە هەتیوەکانیساڵ لە دوای ساڵ ڕێگای نەدەدا کەس لە لیستی دەستدرێژییەکان بێ سەری بەدەر بێ... ل 145″

ئەگەر لە فەلسەفەی شێتیی بڕوانیین مێژووی دوور و درێژی مرۆڤایەتی چەندین زانا و فەیلەسووفی بە خۆیەوە سەرقاڵ کردووە و ڕاو بۆچوون و تیۆری جیاواز هاتونەتە ئاراوە تەنانەت هەندێکیان ناودار و بلیمەتیش بوون بەو قۆناغە تێپەرین و شێت بوون *و تەمەنی ژیانیان لە شێتخانە وخانەی بەساڵاچووان و نەخۆشخانەی دەروونی بەسەر بردووە. بۆ شێتبوونیش هۆکاری جیاواز هەیە و دەستنیشانکردن و دۆزینەوەیان، پزیشك و کەسانی شارەزای ئەو بوارەی پێویستە.
لە ڕۆمانی (شەماعیە)(2)دا باس لەو شێتانە دەکات لە شوێنێك کۆکراونەتەوە، زیاتر لە بەندیخانە دەچێت. تێدا هەرچی بێنی شێتی لێ هات بێت لەوێ کۆیان کردۆتەوە، تەنانەت کەسانی وای تیدایە بە ئاقڵە و هیچ کێشەیەکی نییە، کەچی بویتە ئەندامی ئەم شێتخانەیە! هەندێکیان بە هۆی سەرخۆشی و مرۆڤکوشتن و دەستوەشاندن و جنێودان، هەندێکیشیان لە ژێر ئازارو ئەشکەنجەدان شێتیان کردوون، بەتایبەتی ئەوانەی بێنی سیاسەت و حیزبایەتیان لێ هات بێت و نان و دانوویان لەگەڵ حکومەت و دەسەڵات نەکوڵیبێت. لە خوێندنەوەی ئەم ڕۆمانە و بینینی ڕووداوی سەیر و خەمهێنەر و دڵتەزێن. تەزووی ترس دەخاتە دڵی خوێنەر. هەستدەکەین خۆمان وەك شێت دێتە بەرچاو و ژیانی ڕاستەقینەی کۆمەڵگەی ئێمەی تێدا دەژین هەر لەو دۆزەخە و شێتخانەیە دەچێت.

زەکیە وەك شێت ئازاد و پاك، بێخەم و ترس دەژێت، کەچی ئاقڵەکان هەمیشە خەم و ترسیان لە ئەو هەیە و ئازاد و پاك نین و خاوەن دڵ و دەروونێکی ناتەندروست و بێگەنن. ئەو بۆ باکە لە شێت بوون کەچی هەموو ئاقڵەکان بۆ ئەو شێت دەبن، ڕێلی وەك زێڕێك، چەندین زۆری تر دەسپێرێت بە کۆمەڵگە و خاوەن ئاقڵەکان. جەستەی ئەو کۆڵگەیەگی بە پیتە ئەمەش وا دەکات ئێرەیی پێ ببەن، بەتایبەتی ئەو ژنانەی دەیانزانی زەکیە شێتە هەمیشە دووگیانە و مەمکەکانی پڕ شیرە. بەم

شێوەیەش ژنەکانیش لەو دەستیان لەو دەستدرێژو گوناهانە هەبوو ئەوانەی شیریان لە مەمکی کەم بوو ئەوا خۆیان دەگەیاندە زەکیە و مەمکەکانی ئەویان دەدۆشی بۆ منداڵەکانیان. بێجگە لەو گومانانەی ئەوان لە مێردەکانیان هەبوو کە دەستیان گەیشتۆتە زەکیە."لەو پیاوانەش بۆ ڕەحمتر ئەو ژنانە بوون کە مەمکی خۆیان وشکی کرد بوو ئیدی پاش ئەوەی زەکیە منداڵی دەبوو شیری مەمکیان بۆ کۆرپەکانیان دەدۆشی، بەو شێوەیە زەکیە دایکی هەموو ئەو منداڵانەش بوو کە شیری ئەویان خواردبێوە…. ل60_61"

منداڵ و هەرزەکار و پیاو و ژن هەموویان شێتن بۆ گەیشت بە جەستەی شێتێك، ئەمەش نمونەیەکی تاڵی ئەم کۆمەڵگەیە لە مامەڵەکردن لەگەڵ شێت و زۆڵ لە هەمووی تاوان گەورەتر وخەمناکتر، کوشتنی زەکیەیە. بەدەستی ئەوانەی شێتی زەکیە بوون، تەنانەت پرسە و ناشتنیشی لە پەنجەی دەست تێناپەڕێت. لە لێکۆڵینەوەی حکومەتیشدا، وەك بڵێی مرۆڤ نییە بە چاوێکی سووك سەیری ئەم کوشتنە دەکرێت و لێپرسراوی پۆلیس هەر بەگاڵتە و گوێ پێنەدان دۆسیەی تاوانەکەی بۆ پێدەکاتەوە " کەسێ ناوی نەبێ، خاوەنی نەبێ، شێت بۆ چۆن کەسی لەسەر بگرن…. ل102"

لەم ڕۆمانە سێکس بابەتیکی گرنگی پێدراوە، لە لایەن بکەرە جیاوازەکانەوە کە ئەوانەی لە پێناوی حەزو ئارەزووەوە دەست لە هیچ مێینەیەك ناپارێزن. ئەگەرچی قوربانی دەر (زەکیە) بە ئارەزووی خۆی نییە و هەمیشە دەستدرێژی دەکرێتە سەر. کە چی لە ڕۆمانی (بەسەرهاتی خەزنە مملووك) (4) هەمان ڕۆماننووس ئەمجارە پیاوێکە ناوی (هەزینە) و ناوی دووەمی (خەزنە مەملووك)ە دەبێتە قوربانی حەز و ئارەزووەکانی پیاو و دەستدرێژی دەکرێتە سەر وەك کۆیلە، لێرەشدا لایەنیکی ناشیرینی مێژووی کویلەبوونی مرۆڤمان بۆدەخاتە ڕوو.

دواتر خۆی بەم کۆیلەیە دەچیتە لای چەندین ئافرەت و کۆیلەی تر، سێکسیان لەگەڵ دەکات بە بۆ حەز و خواست و ئارەزووی خۆی. چونکە لە لایەن ژنی ئاغاکەی خۆی ڕەوانەی لای ئەو کچ و ژن و کۆیلەکان دەکرێت وەك تۆڵەکردنەوە لە مێردەکەی، تەنها جارێك بە ڕەزامەندی خۆی کە کچێك کە ناوی تاووس بووە دەچێتە لای. وەك خۆی دەڵێت (لە گەڵ ئەو ژنەدا ئەوەندە لەزەتم لێبینی و خۆشم رابوارد کە جێیەکی تری لە لە جوانیی لە ژیانمدا کردەوە…"(5)

لەم خوێندنەوەدا ، ئەو بابەتە وەك قوربانی و چەوساندنەوە ودەستدرێژی کردنە سەر مامەڵەی لەگەڵ کراوە. واتە لایەنێك بووەتە

هۆکار بۆدامرکاندنەوەی حەز و شەهوەتی خۆی ولایەنێکی تریش قوربانی دەر و ڕیسوایی و ئەتکردن. لەم ڕۆمانە دیوێکی ناشیرینی کۆمەڵگە خراوەتە ڕوو، ئالوودەبوون و ڕۆچوون لە دونیای شەهوەت و خیانەت و دەستدرێژیکردنە سەر ڕێز و شکۆ و گەورەیی مرۆڤ، لەکەدارکردنی سەرجەم جوانییەکان.

هەمدیسان دەستی باڵا و درێژو چەور، دەستدەکەن بە چەوساندنەوەی مرۆڤی بێتاوان و بێدەسەڵات. ئەگەر لە گۆشەنیگای فیمینزمی بڕوانیە فاکتەر وکێشە و ڕووداو و کارە قیزوەنەکان کە شێتێك قوربانیدەرە، ستەمێکی نێرسالاری زاڵە و چاو دەبڕێتە جەستەی ڕەگەزی بەرامبەر و بۆ ئەم مەبەستەش داو و تەڵەی زیرەکانە دروستدەکەن بۆ بەدەستهێنانی نێچرەکانیان. پیاو لەم کردارەدا بکەری سەرەکی چەوساندنەوە و ناشیرینکردنی بەهاو جوانیەکانی ڕەوشت و شکۆی خێزان.

لە لایەکی ترەوە خودی پیاویش هەوێن و بەرهەمی خێزانن و ئەوانیش بە چەوساندنەوە فرچکیان گرتووە، ئێستاش دیلی دەستی کۆمەڵگە و داب و نەریت وخێزان و بیرە کۆنەخوازەکان و ژەنگرتووەکانن، ئەمەش ڕەنگدانەوەی بە سەر ژیان وهەڵسوکەوتی مرۆڤ هەیە. بۆیەش هەردوو ڕەگەز وەك پێکهاتەی خێزان و کۆمەڵگە هەم بکەر و هەم ستەملێکراو ماف خوراوی کولتوور وداب ونەریتەکانن. ناشکرێت هەر لە دیوە ناشیرینەکە کۆمەڵگە بخەینە بەر گومان و پرسیار. کە هەموویان بە دوای زەکیە لە بازنەیەکی خراپ و ستەمکراو دەسوڕێنەوە، کە بەدوای شتێکەوە وێڵن، کە لە کۆمەڵگە خۆی لێ بێبەشکراون. کەسانی تریش لە ڕوانگەی دڵسۆزی و مرۆڤدۆستی و پاکییەوە دەڕوانە ژیان و مرۆڤبوونی زەکیە . لەم پێناوەش قوربانی دەدات و دەیەوێت سوراخی ڕاستییەکان بزانێت و دیوی دەمامکداری مرۆڤەکان هەڵبماڵێت و نیشانی کۆمەڵگەی بدات. وەك پێشینان وتەنی (گورگن لە پێستی مەڕدا).
ئەوەتا لەم بارەوە ڕۆڵی (مامۆستا وردی) وەك دادوەرێکی پاك و حەقبێژ و ڕاستگۆ دێتە مەیدان و بە دوای ئاشکراکردن و دۆزینەوەی سەرەداوەکان و ئەو زوڵم و تاوان و دەستدرێژیانەی بەرامبەر بە زەکیە کراون. لە بەرگی فرۆشیاری شێتی خۆی نمایش دەکات. ئیدی هەموو ئەوانەی لە کۆمەڵگەدا، خۆیان دەمامکداوە، ڕاستی ڕووەکانیان ئاشکرا دەکات کە چۆن تاوان و کردەوە ناشیرینەکانیان پێ ئەنجامداوە. بۆیە ئەوانەی لە دەوری زەکیە دەسوڕێنەوە هەموو ئەو دەمامکدارانەن، کە ژیانی ئاسایی بەسەردەبەن و کۆمەڵگەشیان پڕکردووە لە چاندنی تۆی تاوان و چەوساندنەوە.

ياسين برايم

سەرچاوە و پەراوێز:

1. ڕۆمانی (لە بەرزایی شوراکانەوە)، بەیان سەلمان، بەڕێوەبەرێتیی چاپ و بڵاوکردنەوەی سلێمانی، چاپخانەی لەریا، سلێمانی، 2013 .

▪ بۆ سوود وەرگرتن لەم بارەیەوە بڕوانە کتێبی(لە نێوان (بلیمەتی) و (شێتی)دا، هاشم ساڵح ، و : نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد، سلیمانی، 2002.

1. ڕۆمانی (شەماعیە)، عەبدولستار ناسر، وەرگێڕانی : سەباح ئیسماعیل، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، چاپی یەکەم، هەولێر، 2010.
2. ڕۆمانی (بەسەرهاتی خەزنە مملووك)، بەیان سەلمان، چاپخانەی یاد،2012 .
3. سەرچاوەی پێشوو، ل94.

▪ لە گۆڤاری(ڕامان)، ژمارە(273)، لە 5 / 2 / 2020 بڵاوکراوەتەوە.

دوونیای ئەمڕۆ … ڕیاز حاجی

بێگومان لەچوارچێوەی ڕەهەندی کۆمەڵایەتی و سیاسی لە تەواوی دوونیای ئەمڕۆ کارکردن بووە لەسەر ڕەخساندن و باشتر کردنی ئەم جیهانە، جیهانێک یاخود بنیادنانی دونیایەک بەو مانایە نا بەهەشتێک لەم سەر زەمینە بۆ تاکەکانی کۆمەڵگا بنیات بنێ، بەڵکو دەرفەتی کۆکردنەوەی هەموو دیدە جیاوازەکانی هەبێت، بێ جیاوازی ڕەنگ و زمان ئایدیا، گەر سەرەنج بدەین بە ئاشکار هەست بە جۆرە ڕەهایەک لەنێو کۆمەڵگای کوردی تەشەنەی کردووە ترسناکی لە بابەتی دینی و سیاسیدا بە موقەدەس کردنی وەک ئەوەی لە باوانە یاخود بەپێی شوێنی جوگرافیا بۆیان مابێتەوە، ئەم شێوازە هەم بۆ دین هەم بۆ لایەنە سیاسیەکەشی جیاوازیەکی وای تێدا بەدی ناکرێ، ئەوەی من بڕوام پێیەتی ناکرێت بە دەقێکی دینی هەرچی ئازادی بیرکردنەوەو

ئازادی باوەڕ بەیەکەوە ببەسترێتەوە ئەکرێ لە چوارچێوەی ئەخڵاقی هەموو کردارێک شایەنی هەڵوەستە لەسەر کردن بێ، بە تێگەیشتن لە پرسەکان.

لە کۆمەڵگای کوردی بە هەموو هێزە دینییەکانەوە ئەیانەوێت ئازادی بیرکردنەو ئازادی بیروڕا دەربرین سنوردار بکەن، گەر وشیار نەبین لە چەند ساڵەی داهاتوو ڕەنگە سانسۆر لەسەر جل و بەرگ و جوداکردنەوەی نێر و مێ هەر لە قۆناغی سەرەتایی تا دەگاتە دووا قۆناغەکانی خوێندن کاری پێبکرێت، دین لە یەک کاتدا ببێتە بە مەرجەعی هەموو پرسە گرنگەکانی نێو کۆمەڵگا لە سیاسەتەوە بگرە تا دەگاتە فیکر و ئەخڵاق و فەرهەنگ و کڵتور لەرێوە لەڕێگای بە ڕەها کردنی لەڕێگای وتار و دەقە دینییەکان و سەپاندنی بەسەر تەواوی کۆمەڵگا ، لە پاڵ هەموو ئەمانەشدا ڕەنگە هەر لەبەر ئەم وتارە بەگژمدابچنەوە یان بەکافر کردنی نوسەری کتێبێک.

دیدێکی گشتگیر و هەمان تێڕوانینن لە هیچ هێز و لایەنێکی تر قبوڵ ناکات واتە هیچ فکرێکی تر قبوڵ ناکات ببێتە مەرجەعی سیاسەت و ئەخڵاقی کۆمەڵگا بە گشتی، واتە دەیەوێت هەموو هێزەکانی تر لەژێر ڕکێفی خۆیەوە بن گەر لەشوێنی کێشە ببێتە چارەسەریش یان لەشوێن پێکدادان ببێتە هێمنی و سەقامگیریەکی گشتی.

لە بنەڕەتەوە ئازادی بیرکردنەوە شێوەیەکی ئازادی تاکە بە باشترکردنی دوونیا تا بە ئەمڕۆ گەیشتووە ئینسانیەت بچەسپێنن بە ئەوەی ئایدیۆلۆژیایەک بچەسپێنن بەسەر تەواوی کۆمەڵگادا هەر تاکێک لە خۆیەوە هەوڵی باشترکردنی ژیان بدا لەم هەسارەیەدا، دوونیای ناوەوەی مرۆڤ هەمیشە تاکەکان بەدروستکردنی و دەوڵەمەند کردنی چەندین ڕەنگ، ڕێ لەوە بگرن ئینسانەکان ببن بە کۆپی یەکتر بەپێی تێگەیشتن و عەقڵ و ویست و خەیاڵی خۆیانەوە دابڕێژن و کاری بۆ بکەن، تا ئەو ئاستەش ئەتوانم ڕێگە بەخۆم بدەم بڵێم ڕێژەیانە کە تاکەکانی کۆمەڵگای کوردی نەک هەر ڕەنگدانەوەی ئایدۆلۆژیاکەیان نیین بەڵکو بە ڕێژەیەکی زۆر پێچەوانەن، ڕوونتر بڵێم: ” تاکی کۆمەڵگای کوردی ئامادەیە لەپێناو ئیسڵام خۆیان ئینتیحار بکەن لێ ئامادەنین لەپێناویدا بژین” نیفاقی کۆمەڵگای کوردی و ڕووکەشیانە مامەڵەکردن لەسەر پرسە گرنگەکان بە ناوەڕۆکێکی بێشێوە، پەروەردەو بەرپرسیاری و ناهۆشیاری هەم تاکەکانی کۆمەڵگاو هەم لەسەر بونیادی گشتی دا تاکێکی دۆگما ئەپێژێنێتە ناو کایە سیاسی و ڕۆشەنبیری و کۆمەڵایەتییەکان بەرەو هەڵدێر دەبات و ئەبێتە هۆی درووستبوونی جەنجاڵی و نانەوەی

ئازاوە و یەکتر قبوڵ نەکردن بەڕەنگ و ئایدیۆلۆژیا جیاوازەکانەوە، ڕوونتر بەڵام ئاستی وشیاری تاک لە ئاستێکی نزمدایە بۆیە سەرەتا وا پێویست دەکات بەگژ تاک دا بچینەوە تاک ڕۆشنبیر بکرێت و بتوانێت فراوانتر بڕوانێت و ئایدیۆلۆژیاکەی تێبپەڕێنێت نەک بەردەوام پیرۆز کردن و بە ڕەها کردنی باوەڕەکەی مامەڵە لەگەڵی ئەم دەخە بکات بە مانایەکی تر دوونیا بینینی تەنێ لە یەک لایەنەوە نەبێ بەڵکو گشتگیری و ئافراندنی توانایەک کە بە ئاسانی جگە لە ئایدیۆلۆژیاکەی بە شێوازێکی ناشیرین مامەڵە یاخود بەرپەرچی باوەڕی تر نەدات بە بەڵگەو تا دەگاتە ئاستی تانەدان بەشێوازێکی ناتەندروست، باشتر وایە لەو چەقبەستوویەوە دەرباز بین دید و شێوازی بیرکردنەوەکانمان بگۆڕین بێگومان ئەمەش لەچوارچێوەی مەڵاڵەی گشتی و ڕێزگرتن لە موقەدەسەکانی یەکتر بەبێ سوکایەتی پێکردن، بێگومان ژیان جوانتر ئەبێ بە ڕێز گرتن لە شکۆی تاک و یەکتر قبوڵ کردن بە ڕەنگە جیاوازەکانەوە.

بە نیسبەت ئازادییەوە یەکێکە لە سەرەتایترین مافی تاک دادەنرێت، تاوەکو ئەو تاکە بوێرانە بە پڕاکتیکردنی ئەو ماف و خواستانەی خۆی بکات، کە پەیوەستە بە تێگەیشتن و دوونیا بینینی تاکەوە ، بەبێ ئەوەی هیچ لەمپەر لەبەردەمیدا دروست بکرێت چ جای کەلتوری یان ئایینی بێت ،ئەمەش بە بوونیاد نانی ژینگەیەکی لەبار لە ژێر سایەی یاسایەکدا کە کۆڵەسەرەتاوە هەڵگری پەیامی مرۆڤایەتی بێت ،بێ ئەوەی کاریگەری هیچ ئایدیۆلۆژیایەکی پێوە دیار بێت ڕوونتر بەڵام نەچەسپاندنی ئەم یاسایە بەسەر تاک بە تاکی کۆمەڵگا ، لە کۆتایدا ئازادی لای من بە مانای بەڕەڵای و سنور بەزاندن نییە، کە زۆرێک وشەی ئازادی تایبەت بەڵام شوێنکەوتووانی ئاینی بەم جۆرە شرۆڤە یاخود پێناسی دەکەن.

ڕیاز حاجی

لە غیابی تۆدا ... یەڵدا حسەن

وەرە لەگەڵ باران، لەگەڵ دڵۆپەکان
لەگەڵ هاژە هاژی هەورەکاندا

خۆت بکێشە بەدیواری ڕۆحم دا..و
مەچۆرەوە، ئەممما گەر بارانیش
سەری خۆی هەڵگرت ..و
نەهاتەوە تۆ هەر مەچۆرەوە
تۆ لای من بە، لەنێو پەڕەمووچی تەنیایم دا
بمێنەوە و مەچۆرەوە
داڵدەیەک شک نا بەم، هێندەی گەڵایەکی
سەرما بردووی ئەم پایزەش ڕووتو قووت بێ،
خۆ من ئیدی لەکچی ناو تابلۆکانیش ناچم،
لەکچی هەورەتریشقەیەک ئەچم،
لەگوێ سەبانەی ماڵە هەژاریکدا بدەم لەزەوی
من لەکچی ناوتابلۆکان ناچم…
ب□□ش□بایەکی حەرام دڵم ئەشکێ
بە دڕینی پێڵاوەکانم یەک سەدە
گریانەکانم ئەنوسمەوە،
من وام.لەو ژنانە ناچم
لەپشتی میردەکانیانەوە،
خەون بەباوەشی پیاوێکی ترەوە ئەبینن،
من ڕۆحم لەگەڵ با “یەکدا دەڕوات و
لەبەر پێی توتەڵەیەک دا دەدا لەزەوی.
گەر ئێوارەیەک بەبرسێتی بچمە جێگاکەم،
دەیان وشەی نەوتراو لەخۆم دەگەوزێنم..
سوراو ئەدەم لەلێوی هەموو پیاوەکانی باشور..و
خۆشم قاقاپێ ئەکەنم!
هاوار لەو عەنکەبوتەی ئێواره یەک
دڵی خوداوەندێکی ژن ئەشکێنی …و
ئاوڕیشی لێ ناداتەوە
چەند تەسکە ئەم کۆڵانانەی چۆلەیەک پیایدا تێپەڕ ناکات!
چەن فراوانە ئەو ئاسمانەی
باڵێک شک نا بەم تیایدا بۆفڕین
هەر خولەکەکانم خستە دواوە..
تا گلەیی درەنگ هاتنت لێ نەکەم
بەڵام گلەیی بێ لە غیابی تۆدا
ئەم شەو ڕقم لەبارانیش بۆیەوە
ڕقم لە کاتژمێری ژوورەکەو
چرکەکانیش هەستا واهەستەکەم دەنگی
قاچەکانی ئیزرائیلەو بۆ گیان کێشانم دێ

ئاهـــــــ ، کە بێـــزارم لەم دەتەنکیە خەریکە نـــاوەوەم هەڵپڕون
دەکات،،ونابمەوە بۆ بنیادەمەکەی جاران !

یەڵدا حسەن

،، 2/2018\18

ژمـــــارەیەک لە وەزیـــــرو پەرلەمانتارانی فینلاند پشگیری لە داواکـــانی خۆپیشـــانەرانی عیراق دەکەن!

لە درێژەی کارو چالاکیەکانی تۆری هاوپشتی لە جەماوەری ستەمدیدەی عێراق، پەیوەندی کرا بە کۆمەلیک کەسایەتی ناسراوی پەرلەمانتارو سیاستەمەداری فینلاندەوە بە مەحکوم کردنی ئەو کوشتوکوشتاری ئەمرۆی خەلکی عیـــراق لە خۆپیشاندانەکانـــدا. دواتـــر ژمـــارەیەک لەو کەسایەتیـانە نیگەرانـی خۆیـان دەربـری و پشگیـری خۆیـان دووپـات کردەوەدە، لەوانە (ئیرکی تۆمیۆ) کە ئەندام پەرلەمانەو وەزیری دەرەوەی فینلاند بووە،(ئەریو هاکانن) کە پیشتر سکرتیری حیزبی کۆمەنیستی فینلاند بووە، (پاوفۆ ریهمەکی) کە ئەندام پەرلەمانەو پیشتر وەزیری کلتوری فینلاند بووە، (زیسکەویسکز بئن) کە ئەندام پەرلەمانە، هەروەها (یپ ڤایسەنن)سکرتیری ئیستەی حیزبی کۆمەنیستی فینلاند پشتگیری خۆراگەیاند!
ئیرکی تۆمیو سەرباری پشگیری خۆی، هاوکات رایگەیاند کە پەیوەندی کردووە بە وەزیری دەرەوەی فینلاندوە (پیکا هاوڤیستۆ) وتوویەتی ئیمە هەرجۆرە پیشلکاریەکی مافەکانی مرۆق و بەکارهینانی توندوتیژی لە عیراقدا مەحکوم دەکەین …
پاوڤۆ ریهمەکی سەرباری پشتگیری خۆی ریگەیاند کە چالاک بوون و گرنگیدان بە بیرورای گشتی زۆر گرنگە… هەروەها ئاماژەی بەوە کردوە

کە حیزبەکەی (یەکیەتی چەپەکانی فینلاند) راگەیاندنی خۆی ل□ بارەی بلاوکردوەتەوە….

هەروەها (توتی توپپەراینئن) ئەندامام پەرلەمانی ئەوروپاو سەرۆکی نووینەرایەتی کردنی وەزارەتی فینلاند لە نامەیەکدا بەم شیوەیە وەلامی داینەوە :

بەهادین عمر ی عەزیز

فینلاند لەگەل ئەندامانی تری ئەوروپای یەکگرتوو، بەکارهینانی توندوتیژی لە خۆپیشاندانەکانی لە لایەن حکومەتی عیراقەوە مەحکوم دەکات و داوای لە حکومەتی عیراق کردوە کە زیان و مەرگی ئەو کەسانە لیکولینەوەیان لەسەر بکریت و بە دادگا بسپرێن. ئیمە بریاری پشگیرمان لەم مەسەلانە داوەو لەدیدارە دوولایەنەکانی خۆماندا لەگەل عیراقیەکان. مەسەلەی بارودۆخی عیراقمان بەشیوەیەکی بەردەوام لە نیوان ولاتانی ئەوروپای یەکگرتوودا باسکردوە لە برکسل و بەغداد لە نیوان سەفیرەکانی یەکیەتی ئەوروپا. ئەم خۆپیشاندانانەی عیراق پیویستی بە پشگیری کردنی هەمەلایەنە هەیە بۆ جیخستنی کۆمەلگاو بەهیزکردنی رەوەندی چاکسازی دووپاتکراونەتەوە. فینلاند بەردەوامە لە دریژەپیدانی پشگیری کردنی هەمەلایەنە لە عیراق لە ئایندەشدا

لەگەل ریزماندا

توتی توپپەراینئن
ئەندامام پەرلەمانی ئەوروپاو سەرۆکی نووینەرایەتی کردنی وەزارەتی فینلاند

تؤري هاوبشتي بە جەماوەري ستەمديدەی عێراق